Бүхы оронуудай пролетариинар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабрийн 21-hээ гарана | № 110 (17533) | 1987 оной майн 12, вторник | Сэн 3 мүн.

МАРТ 15 — ҮРГАСА ДЭЭШЭЛҮҮЛАХЭ *сурбан hара* — ИЮНЬ 15

НАЙДАМТАЙ ҮНДЭҺЭН

Байгша ондо ногооной тогтууритай баян ургаса ургуулхын түлөө тэмсэлдэ оройон Мухар-Шэбэрэй районой «Забайкалец» совхозой луговодууд эдэ удэрнүүдтэ туха сулөөгүй хүдэлжэ байнхай. Шаралдай тосхоной баруун-урда, гурбан модоной газарта оршодог нэлэнхы үргэн саблаган амидаралта уhаар ундалуулагдажа байна гэжэ хараhаар ойлгохоор. Наада талын участогынь сайран хаблтайна.

Ногоон үнгэтэй бүлүүр станциин ойро гурбан хүн ехэл сулөөгүйнүүд ажаллана. Наhатайшаг хүндэнь дутэлжэ, ерэhэн хэрэгээ хэлэбэбди. Энэмнай луговодуудай звеное даагша Р. С. Муликов гээшэ.

— Минии даадаг звенодо оройдоол гурбан хүн хүдэлдэг юм. Эдэмнай хэд гээшэб гэбэл, дүй дүршэлтэй луговод Прокопий Михайлович Кравцов, минии зээ хүбүүн Назым гэгшэд болоно. Иимэ бишыхан звено 253 гектар сабшалан харуулhална. Баян ургаса ургуулха гээшэ манай гол зорилго мүн,— гэжэ Розак Салихович хэлэнэ.

Эдэнэр жэл бүхэндэ энэ ехэ талмайгаа шадаал hаа, гурба дахин уhалхые ороддодог байха юм. Луговодууд Сулхарын голой уhые hубаг ханаабуудаар дамжуулан, бүхы саблаганга уhална. Тезд энэ голой уhан гурбан дахин уhалхадань хүртэдэггүй гэжэ тэдэнэрэй хөөрэhэн дээрэhээнь ойлгоо hэмди. Тиимэhээ тус звеногой гэшүүд энэ саблаган дээрээ бүлүүр шэнэ станциин мүнөө тодхохонь гээшэ. Тиигэжэ эдэнэр байгша ондо шадаал hаа, газараа гурба дахин уhалдаг болохонь.

— Танай звено нёдондо хэр ехэ ургаса хуряажа абаа hэм? Түсэб дүүргэгдэ hэн гү?—гэжэ асуубабди.

—Бидэ үнгэрhэн жэлдэ яhала хүдэлмэри ябуулаабди. Бүхы талмай дээрээ наг шэбхэ гаргаа бэлэйбди. Газарнай хоер дахин уhалагдаа. Минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдаа hэн. Эдэ бүгэдэн ашаар звеномнай нёдондо саблаганай гектар бүриhөө 23 центнер ургаса абаhан байха юм. Энэшье жэлдэ тэрээниhээ доошо бэшэ ургаса хуряаха ёhотойбди,—гэжэ звеное даагша мэдүүлбэ.

Энэ коллектив сабшалан дээрээ түхэреэн жэлэй туршада хүдэлжэ гарана. Үбэлдөө тошо хүргэнэ, бүлүүр станцияа заhабарилна, хабартаа ерэхэ ургасын үндэhэ табина, hургаар бэлэдхэнэ, дошо болдог жэгдэлнэ, саблаганга бургааhа модонhөө сэбэрлэнэ, уhална, үтэгжүүлнэ. Районой «Агропромхимия» нэгэдэлэй онhhожоруулагдамал отрядай гэшүүд апрель hарын эхеэр энэ саблаганай гектар бүридэнь 2 центнер хүрэхөөр аммиачна селитрэ оруулhан байха юм. Зарим участоттань үбэлэй hаракуудта наг шэбхэ шэрэгдээ hэн.

— Уhалалгаяа үнгэрhэн hарада эхилээ бэлэйбди. Мүнөө 253 гектар газараа нэгэ дахин уhалжа дүүргээд, хоёрдохёо захалбабди. Мүнөөдэр бүлүүр станцияа асаржа тодхобобди. Иигээд тэрэнээ хүдэлгэжэ эхилхэмнай. Сорго, хоолойнууд элбэг бии.—гэжэ Прокопий Михайлович хэлэнэ.

Звеногой гэшүүн Назым Муликов луговодоор 5-дахи жэлээ хүдэлнэ. Тэрэ энэ ажалдаа бэрхэ болонхой. Юрэдөөл, энэ звенодо дүй дүршэлтэй хүнүүд ажаллана гэжэ ойлгоо бэлэйбди.

Тэдэнэрэй мүнөө эрхилжэ ябаhан; хүдэлмэриhөө ерэхэ ургасын хуби заяан дулдыдаха байна бшуу. Энээнийе эубөөр ойлгоhон луговодууд арбан хоёрдохи табан жэлэй хоёрдохи жэлдэ баян ургасын бата найдамтай үндэhэ hуури табижа ябана гээшэ.

Д. ДОНДОКОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: залуу луговод Н. Муликов hубаг ханаабайнгаа хаалтынь хаажа байна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

В. И. ЛЕНИНДЭ ПАМЯТНИК БОДХООГДОБО

ДЖЕЗКАЗГАН. (ТАСС). В. И. Лениндэ зорюулагдаhан памятник майн 9-дэ эндэ баярай оршон байдалда нээгдэбэ. Бождиин нэрэмжэтэ Түбэй талмай дээрэ бодхоогдоhон 14 метр үндэртэй энэ асари ехэ хүшөө город байгуулгын ансамблие тугэсхөө. Композициин авторнууд — скульптор, Ленинскэ шангай лауреат А. А. Тюренков, архитектор Г. С. Омаров.,

ГЭРЭЛТЭ hАЙХАН ДУРАСХААЛДАНЬ

Майн 9-дэ Александровска саад соохи Танигдаагүй солдадай хүүрэй дэргэдэ хүн зон илангаяа олоороо сугларба. Энэмнай бүгэдэ арадай hүгэдэдэг дурасхаалай газар гээшэ. Эсэгэ ороноо сахин хамгаалха үедөө баатарай үхэлөөр унагшадай дурасхаалые хэтын хэтэдэ зүрхэ сэдьхэлдэ хадагалжа ябахабди, баяр баясхалан хүргэхэбди....

Кремлиин ханын дэргэдэ жагсаhан сэрэгшэд фашис булимтарагшадтай байлдаануудта алдаршаhан сэрэгэй частьнууд болон соединениинүүдэй тугуудые баринхай.

Эхэ ронойнгоо нэрэ хүндын, эрхэ сүлөөгэй ба бөөдааhан байдалай түлөө hуллшынгээ дуhал шуhан хүрэтэрөө дайлалдаhан, гэбэшье тиихэдээ Илалтын үдэр хүрэтэр ажаhуужа шадаагүй хүнүүдэй гэрэлтэ hайхан дурасхаалые ёhолон хүндэлжэ, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, СССР-эй оборонын министр, Советскэ Союзай Маршал С. Л. Соколов, СССР-эй оборонын министрэй орлогшонор, сэрэгэй начальниг Танигдаагүй солдадай хүүртэ ерэбэ.

Шаналал гашуудалай аялга хүгжэм доро венок табигдаа. Тэрэнэй улаан лентэ дээрэ иигэжэ бэшээтэй: «Танигдаагүй солдадта — СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй сэрэгшэдhээ. 1987 оной майн 9».

Советскэ Союзай Гүрэнэй гимн hүр жабхалантайгаар зэдэлнэ. Москвагай гарнизоной сэрэгэй подразделениинүүд жэгдэ алхамаар Танигдаагүй солдадай хүүрэй хажуугаар үнгэржэ, наhа бараг шадта сэрэгэй ёнолол үндэ үгэhэн байна.

Илалтын hайндэртэ КПСС-эй МГК болон МК-наа, Моссоведhээ, Мособлсоведhээ Танигдаагүй солдадай хүүр дээрэ веногууд табигдаба.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй МГК-гай нэгэдэхи секретарь Б. Н. Ельцин, КПСС-эй МГК-гай болон МК-гай секретарьнар, бюрогой гэшүүд, дайнай ба ажалай ветерануд, Москвагай болон Московско областиин ажалшадай түлөөлөгшэд веногуудые табилгын ёнололдо хабаадаа.

(ТАСС).

Хүдөө ажахын шэнжэлэл

hАНААГАА АМАРХА ҮНДЭhЭН ҮГЫ

Арбан хоёрдохи табан жэлэй хоёрдохи жэлэй түрүүшын дүрбэн hара үнгэржэ, республикымнай колхоз, совхозуудта, хүдөө ажахын бүсад предприятинуудта хахад жэлэй түсэб, урагшатайгаар дүүргэхын түлөө тэмсэл улам үргэдэнхэй. Буряадай АССР-эй Статистическэ управленин суглуулжа согсолhон тоо, мэдээнүүдые эзэргэсүүлэн харахада, республикымнай диилэнхи районууд гүрэндэ мяха тушааха зургаан hарынгаа түсэбые амжалтайгаар дүүргэжэ байна. Үнгэрhэн хахад hарын туршада Кабанскын районой ажахынуудhаа 285 тонно мяхан тушаагдаа. Тиихэдэ Загарайн районой колхоз, совхозууд мяханай комбинадта 331 тонно, Мухар-Шэбэрэй район 233 тонно мяха эльгээhэн байна. Мүн Тарбагатайн, Прибайкалийн, Ивалгын районууд энэ хугасаа соо тус бүреэ 133—183 тонно малай мяха гүрэндэ худалдаба. Тиин гэhээ Бэшүүрэй, Яруунын районуудай ажахынууд үнгэрhэн 15 үдэрэй туршада нёдондоной энэ үеынхиhөө мяха багаар тушаагаа.

Түрүү ажахынууд гүрэндэ тушаагдаха малаа заабол шахан таргалуулжа шэгнүүрыень, хүсэлдүүлхые оролдодог гуримтай. Энэ үе соо Мухар-Шэбэрэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхоhоо, Загарайн районой Тайлсын совхоhсо хүсэд таргалуулагдаhан, томо, мяхалиг бэетэй үхэрнүүд мяханай комбинадта тушаагдаа. Тиихэдэнь зарим районуудай ажахынууд бэлэдхэлэй пунктда урдынхидаал адли хүшэ тамиргүй туранхай, үбшэн үлбэр бэетэй, голодоhондо гаргагдаhан малаа шэмэтэй тэжээлээр тордижо шахангүй тушаажа, малайнгаа гарза хоролтые уридшалан халхалха hэдэлгэ гаргахань үргэлжэлhөөр. Энээнтэй эбсэхын аргагүй, эсэс табижа, шанга тэмсэл ябуулхаар саг туланхай.

Үнгэрhэн дүрбэн hарын туршада республикымнай районуудай ажахынууд сагаан эдээ үйлэдбэрилжэ бэлэдхэхэ талаар яhала урагшатай ябана. Байгша ондо үнөөн бүриhөө 2200 килограмм hү hаахаар тэмсэлдэ оролсоhон hаалишад, операторнууд үбэлжэлгын үедэ үнөздэй hү шэмые эрид дээшэлүүлхын, мүн гүрэндэ сагаан эдээ шадаал hаа, ехэзр тушаахын түлөө горитой оролдолго гаргаhан байха юм. Олохон ажахынуудта hаагдаhан hү доторой гаргашада хэрэглэхэ хэмжээень эрид доошолуулжа, илангаяа туглнуудтаа искусственна аргаар бэлдэгдэhэн hү, ураг үргэнөөр хэрэглэдэг болоо.

Апрель hарын хоёрдохи хахадта Кабанскын, Мухар-Шэбэрэй районууд хамагhаа ехэзр hү тушаагаа гэхэ гү, али бэлэдхэлэй пунктда 588—680 тонно продукци эльгээгээ. Тиихэдэ Тарбагатайн, Бэшүүрэй, Түнхэнэй районуудай hаалишад гүрэндэ hү тушаалгаяа нёдондокой энэ үеынхиhөө эрид дээшэлүүлэ. Тиин гэhээ Баргажанай райондо сагаан эдээ бэлэдхэлгэнь нёдондоной энэ үеынхиhөө аяар 107 тонноор доошолhон байна.

Зунай сагта үнэздэй hү шэмэ дээшэлүүлхэдэ, олон жэлэй hайжаруулагдаhан бэлшээрие ехэ туhатай. Мүн юрыншье бэлшээриин ногооной бүридэлые hайжаруулжа, ургасыень дээшэлүүлхээр культуртехническэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха хэрэг ажахы бүхэндэ эмхидхэбэл hайн. Илангаяа газарай үрэжэл hайжаруулхаар соносхогдоhон габшагай гурбан hара соо энэ хүдэлмэринь эзэргэ ябуулагдаа hаа, аша үрэтэй байха hэн. Тиимэhээ ажахынуудай мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд энээн тухай бодомжолхоор болонхой.

Республикымнай шубуушад энэ хугасаа соо нёдондоной-хиhоо бирагүй байдалтай болонхой. Шубуу үсхэбэрилдэг районууд үнгэрhэн жэлэй энэ үеынхиhөө үндэгэ багаар суглуулжа тушаагаа. Тусхайлбал, Загарайн районой тахяашад нёдондо апрелиин хоёрдохи хахадта 163 мянган үндэгэ тушааhан hаа, мүнөө ороидоол 96 мянган үндэгэ худалдаа. Хориин, Зэдын районой шубуушад үндэгэ суглуулха, бэлэдхэлгээ доошолуулаа. Шубуу олоор үсхэбэрилдэг Ивалгын райондо мүнөө нёдондоной-хиhоо аяар 625 мянган үндэгэн үсөөнөөр абтажа худалдагдаа.

Мүнөө малшад, хонишод, шубуушад болон адуушадай, мүн гахайшадай харюусалгатай хаhа хүрэжэ ерэбэ. Илангаяа зунай hарануудта адууhа малай ашаг шэмые эрид дээшэлүүлжэ, бага гаргашатайгаар ехэ продукци абахын түлөө тэмсэл улам үргэдэхэ ёhотой. Эндэ хүн бүхэн эдэбхи үүсхэлтэйгээр хабаадажа, арга шадабаряа дүүрэнээр хэрэглэхэ шухала. Юрэнхыдөө түрүүшынгээ амжалтаар hаhаагаа амарха үндэhэн үгы байна.

РЕСПУБЛИКЫН РАЙОНУУДАЙ ГҮРЭНДЭ hҮ, МЯХА, ҮНДЭГЭ ТУШААХА ТҮРҮҮШЫН ХАХАД ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБЭЙ ДҮҮРГЭЛТЫН ЯБАСА ТУХАЙ

1987 оной майн 1-нэй мэдээн.

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр).

Районууд	Мяхан	hүн	Үндэгэн
Баргажанай	74	61	—
Баунтын	56	59	—
Бэшүүрэй	63	79	—
Зэдын	84	68	78
Яруунын	69	63	—
Загарайн	71	74	2 дахин
Захаминай	75	66	—
Ивалгын	76	78	71
Кабанскын	63	65	108
Хажэнгын	82	62	—
Хурамхаанай	58	58	—
Хэлгтын	71	87	—
Мухар-Шэбэрэй	86	72	—
Ахын	152	85	—
Прибайкалийн	76	77	—
Хойто-Байгалай	95	79	—
Сэлэнгын	101	65	—
Тарбагатайн	72	99	—
Түнхэнэй	106	76	—
Хориин	72	79	108
Республика бүхыдоо	74	71	75

ХҮН ЗОНДОО ХҮНДЭТЭЙ

1987 ИЮНИЙН 21 — НЮТАГАЙ СОВЕДУУДЭЙ, АРАДАЙ СУДЬЯНДАРАЙ hҮНГАЛТА

Яруунын районой «Победа» колхозой машинно-тракторна мастерскойн коллектив залуу механизатор Цырен Цыденовые сельсоведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлхэ шиидхэбэри хамтын суглаан дээрээ баталан абаhан байна.

Гэр бүлын аха заха болохо Цыдып Ламожапович Цыденовтэй колхозой МТМ-гэй хорёо соо танилсаа бэлэйб. Ажалай үдэр дүүрэнтэжэ байгаа hэн. Гэбэшье тэрэнэй хүбүүн, хори наhатай Цырен, гэртээ яаранагүй, үшөө хүдэлхөөр бэлэн хэбэртэй.

— Наяар техническэ харалга эхилхэнь, электропроводкоёо hайса шалгаха байгааш, — гээд, эсэгынгээ хэлэхэдэ, тэрэ толгойгоороо зүбшөөн дохёод, трактор тэзшэ гэшхэлбэ.

Коммунист Цыдып Цыденов гушан табан жэлдэ механизатораар ажаллаха зуураа нютагтаа суутай болоhон байна. Тэрэ 16-тайдаа ажалайнгаа намтар эхилээ. Эрхим ажалайнгаа түлөө Ажалай Алдар Солын II, III шатын орденуудаар, олон медальнуудаар, грамотанууудаар шагнагданхай.

Цырен хүбүүниинь эсэгынгээ намтар дабтаха гэhэндэл, 8-дахи класс дүүргэhэнэйнгээ hүүлээр механизатор болохо гэжэ шиидээ бэлэй.

— Олон үгэгүй хүбүүн даа. Өөр тухайгаа хөөрэхэ дурагүй юм. Харин ажал дээрэнь харахадаш, ямаршье үгэ хэрэгтүй, бүхы юумэн ойлгосотой болошодог,— гэжэ нютагайнь зон тэрээн тухай хэлсэдэг. Үнэхөөрөөшье тиимэ байшоо.

Цырен Бадма хоёр эхир хүбүүд. Тэдэнэр эсэгэгээ гурбуулан нэгэ бригадада ажалладаг, мүнөө үбhэ шэрэнэ. Цырен ажалдаа, даалгаданан техникэдэ тон анхаралтайгаар хандадаг, түлишэ-түргүй, эсэс табижа, шанга тэмсэл ябуулхаар саг туланхай.

Үнгэрhэн дүрбэн hарын туршада республикымнай районуудай ажахынууд сагаан эдээ үйлэдбэрилжэ бэлэдхэхэ талаар яhала урагшатай ябана. Байгша ондо үнөөн бүриhөө доной энэ үеынхиhөө аяар 107 тонноор доошолhон байна.

Зунай сагта үнэздэй hү шэмэ дээшэлүүлхэдэ, олон жэлэй hайжаруулагдаhан бэлшээри ехэ туhатай. Мүн юрыншье бэлшээриин ногооной бүридэлые hайжаруулжа, ургасыень дээшэлүүлхээр культуртехническэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха хэрэг ажахы бүхэндэ эмхидхэбэл hайн. Илангаяа газарай үрэжэл hайжаруулхаар соносхогдоhон габшагай гурбан hара соо энэ хүдэлмэринь эзэргэ ябуулагдаа hаа, аша үрэтэй байха hэн. Тиимэhээ ажахынуудай мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд энээн тухай бодомжолхоор болонхой.

Республикымнай шубуушад энэ хугасаа соо нёдондоной-хиhоо бирагүй байдалтай болонхой. Шубуу үсхэбэрилдэг районууд үнгэрhэн жэлэй энэ үеынхиhөө үндэгэ багаар суглуулжа тушаагаа. Тусхайлбал, Загарайн районой тахяашад нёдондо апрелиин хоёрдохи хахадта 163 мянган үндэгэ тушааhан hаа, мүнөө ороидоол 96 мянган үндэгэ худалдаа. Хориин, Зэдын районой шубуушад үндэгэ суглуулха, бэлэдхэлгээ доошолуулаа.

«Бурводстройн» ПМК-гай коллектив сельскэ Советдэй депутадта кандидадаар түрүүшээр 6 хүниие дэбжүүлhэн байгаа. Эдэ хүнүүд соohоо хоёрынь — тус ПМК-гай жолоошон Николай Васильевич Назарук, хүдэлмэришэн Мария Терентьевна Машанова гэгшэдэй кандидатурануд олоной дүүгаар сельскэ Советдэй депутадуудта кандидадуудаар дэбжүүлэгдэбэ.

Наhатын совхозой хоёрдохи отделениин хүдэлмэришэдэй, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй, алба хаагшадай хамтын суглаан болобо. Бүхы дээрээ тус суглаан дээрэ сельскэ Советдэй депутадуудые кандидадуудаар 8 хүнэй нэрэ дурдагдаhан байба. Депутадта кандидат бүхэн бүхы талаhаа

Автотранспортна хоёрдохи предприятиин коллективэй hунгалтын урда тээхи хамтын суглаан, боложо, районно Советдэй депутадта кандидадаар слесарьнүүдэй бригадир Александр Аркадьевич Анчухиниие дэбжүүлбэ.

Тэрэшэлэн hунэй заводой коллектив hү шэл амhартада юулэдэг цехэй оператор Екатерина Дмитриевна Мизинцевагай кандидатура районно суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ. Олоной дүүгаар ахалагша хонишон Дашинима Цынгуевич Данзанов, hаалишан Татьяна Эрдынеевна Рабданова, hү hаалийн фермые даагша Владимир Ешеевич Жамсаранов, Наhатын сельскэ Советдэй депутадуудта кандидадуудаар, харин районно Советдэй депутадта кандидадаар совхозой эрхим трактористнуудай нэгэн Аюша Цыденович Гынденов дэбжүүлэгдэбэ.

Hунгуулиин олон мандадтай округуудhаа нютагай Советдэй депутадуудта кандидадуудые дэбжүүлгэ олон хүнэй хабаадалгатайгаар, ушар ёно мэдэлгын, бодото демократиин оршон байдалда үнгэрнэ.

Ю. ДАШИЕВ,
Наhатын сельскэ Советдэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ.
Яруунын район.

Советдэй депутадта кандидадаар дурадхаба.

Мүн тус районой гэр-барилгын комбинадай заhабарилгын-механическа цехэй электро-хабсаргагша, коммунист Александр Платонович Мататханов тус коллективэй хамтын суглаан дээрэ районно Советдэй депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдээ.

М. ХУДЯКОВ.
Улаан-Удын Октябрьска район.

ТАРИЛГА-87

УРАГШАТАЙ

Кабанскын районой Байгалай туршалга-үйлэдбэриин ажахын отделениин М. Е. Сухановай даадаг тракторно-таряан ажалай бригадын механизаторнууд байгша ондо 1300 гектарта ороohото ургамалнуудые тариха юм. Тэрэнэйнь 202 гектарынь шэниисэ, 437 гектарынь обёос эзэлнэ.

Энэ коллективэй таряашад майн нэгэнэй урда тээхэнэ эртынгээ ороohото ургамалнуудые тарижа захалаа hэн. Эндэ мүнөө тарилгын 6 агрегат hаадгүйгөөр хүдэлгэдэнэ. Тус бригада үдэртэ дунда зэргээр 100 гектар хүрэтэр тарилга хэнэ.

Тарилга дээрэ И. И. Солодовниковой даадаг звеногойхид шалгарна. Эндэ механизаторнууд И. К. Коваленко, залуу хубүүн В. Гусев, А. Селиванов, И. С. Рыков гэгшэд хүдэлдэг юм. Эдэнэр майн 3-да эртынгээ ороohото ургамалнуудые тарижа дүүргэбэ.

Хоёрдохи звеное хүтэлбэрилдэг коммунист В. Идрисовтэй хамта С. Булдаков, Н. Федоров, В. Капустин гэгшэд ехэл збтэй зетэйгээр ажаллана.

Б. СОТНИЧ.

ШЭНЭДХЭН ХУБИЛГАЛГЫН ТҮРҮҮШЫН АЛХАМУУД

Буряадай АССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын 1987 оной нэгэдэхи кварталай Гүрэнэй түсэб дүүргэлгын дүнгүүд тухай

I. АРАДАЙ АЖАХЫН ХҮГЖЭЛТЫН НИИТЫН-ЭКОНОМИЧЕСКА ҮРЭ ДҮНГҮҮД

Экономическа шэнэ эрхэ байдалда промышленностиин, Госагропромой, хүн зоной ажахуудал хангалгын предприятинууд хүдэлһэн, барилгын эмхинүүд хамтын подрядай гуримда оруулагдажа, хүдэлмэрээ захалһан байна. Бүтээн гаргагдаһан продукциин техническэ хэмжээе, шанарые дээшэлүүлхэ, хэлсээнүүдээр хараалагдаһан түсэбтэ даабаринуудаа хэлбэришэгүйгөөр дүүргэхэ хэмжээнүүд бэлүүлэгдэнэ. Социальна асуудалнуудые шиидхэлгэдэ, худалдаа наймаае, хүн зоной ажахуудалые һайжаруулгада анхарал-өхээр хандуулагдана.

Гэхэтэй хамта хэлсээнүүд болон захилнуудые, гүйсэд бэлүүлхэ гэһэн шэнэдхэн хубилгалгын гол үрэ дүнгүүдэй нэгэниинь дүүргэгдэбэгүй. Энээнһээ уламжалан, 9 миллион түхэригэй продукци дутуугаар үйлэдбэрилэгдөө. Хөөрдохи, гурбадахи халаануудай хүдэлмэриин ашаг үрэ хангалтагүй байһаар. Барилгын талмайнууд дээрэхи хүдэлмэриин эршэ дэлисэ урдынхидал мэтэ хангалтагүй, барилга-хабсаралгын хүдэлмэридэ лимидүүд гүйсэд хэрэглэгдэнэгүй. Хүдөө ажахын 30 предприяти—мал болон шубуудые, харин 15 предприяти һү гүрэндэ худалдаха түсэбөө дүүргэбэгүй.

Буряадай АССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын ургалта иимэ баримтануудаар тодорхойлогдоно гэбэл (процентээр):

	1987 оной 1 кварталай түсэб			Бодото дээрээ	
	1986 оной 1 кварталай түсэбтэ	1986 оной 1 кварталай бодото хэмжээндэ	1987 оной 1 кварталай түсэбтэ	1987 оной 1 кварталай бодото хэмжээндэ	1987 оной март бодото хэмжээндэ
Промышленностиин продукци	4,0	1,8	5,1	2,9	6,1
Гүрэнэй капитальна һомололгонуудай ашаар гол фондуудые ашаглалгада оруулалга	6,0	21,4	11,9	28,1	19,0
Гүрэнэй капитальна һомололгонууд	22,8	33,1	18,3	28,3	34,7
Ажалай бүтээсэ промышленностьда	5,2	2,0	6,8	3,5	7,2
барилга дээрэ	4,3	1,7	14,2	11,3	—
Худэлмэришэд болон алба хаагшадай тоо	2,6	3,8	0,1	1,3	—
Гүрэнэй ба кооперативна худалдаа наймаанай рознично эд бараанай эрьесэ (архи худалдалгые оруулалсангүй) бодото сэнгүүдээр	9,1	6,5	7,9	5,3	7,0

II. НИИТЫН ҮЙЛЭДБЭРИ ЭРШЭДХЭЛГЭ

Эрдэм-техникын дэбжэлтэ. Эрдэм-техникын программануудые бэлүүлхэ хүдэлмэри үргэлжэлүүлэгдэһэн байгаа.

2 предприяти, тусхайлбал, «Электромашина» завод, «Буряатферммаш» нэгэдэл—СССР-тэ түрүүшынхеэ үйлэдбэрилэгдэжэ эхилһэн продукци, «Электромашина» ба «Теплоприбор» заводуудэ дэлхэйн техническэ хэмжээндэ хүрэмэ продукци гаргаба.

Байгша ондо хүдэлжэ байгаа предприятинуудые һэльбэн шэнэдхэлгэдэ, оньһон техникээр эзбэгжүүлгэдэ гүрэнэй капитальна һомололгонуудай жэлэй лимидэй 12 процент гэхэ гү, али нёдондо жэлэй нэгэдэхи кварталайхида орходоо 65 процентээр ехэ мүнгэ зоорн хэрэглэгдэнэ.

Промышленностьда 3 робот нэбтэрүүлэгдэнэ, оньһожоруулагдамал поточно, үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулагдамал ба автоматшуу түхэл дүрсэтэй 6 лини тодхогдон табигдаа. 4 цех болон участок комплексноор оньһожоруулгада, автомат түхеэрэлгэнүүдээр хангалгада оруулагдаа. Үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулгын болон автомат 31 түхеэрэлгэ, тэрэ тоодо программна жолоодолготой металл отолдог нэгэ станок, шэнэ түрүү 15 технологическа процесс нэбтэрүүлэгдээ. 141 түхэлэй шэнэ продукци гаргагдана.

Зэдын комбинат, прибор бүтээлгын нэгэдэл, судна бүтээлгын завод, Буряадай мебельно-модо болбосоруулгын комбинат, хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдэй завод, «Туяана» нэгэдэл болон бусад предприятинууд эдэ хэмжээ ябуулгануудые амжалтатайгаар бэлүүлбэ.

Продукцийн шанар. Продукциин шанарта табигдадаг эрилтэ дээшэлүүлэгдээ. 1987 оной январиин 1-һээ хойшо республикын хоёр предприятида, тусхайлбал, авиационно болон «Электромашина» заводуудта гүрэнэй тушаан абалгын албан байгуулагдаа.

Гэбэшье олон зүйлэй эдлэл хэрэгсэлнүүдэй техническэ хэмжээн болон шанар доогуур байнаар. Үйлэдбэриин ниитэ хэмжээндэ эрхим шанарай продукциин хубинь 2,4 процент болобо.

Арадай ажахыда 8 мянган тонно шахуу түлишэ, 75 мянга гаран гикалори дулаанай эльшэ хүсэн, 10 миллион шахуу киловатт-час электрын эльшэ хүсэн, 600 шахуу тонно дизельнэ түлишэ, 4 мянган тонно цемент алмагдаа.

III. МАТЕРИАЛЬНА ҮЙЛЭДБЭРИИН ХҮГЖЭЛТЭ

Промышленность

Промышленна үйлэдбэриин ниитэ хэмжээн мерт һарада, нёдондо жэлэй бодото хэмжээнтэй сасуулбал, 6,1 процентээр, харин нэгэдэхи кварталда 2,9 процентээр ургаа. Үнэрэгшэ жэлэй энэ үеын түсэбтэ хэмжээнтэй жэшэбэл, нэгэдэхи кварталда түсэбэй ёнсоор 4 процентээр ургахаар хараалагдаһан һаа, бодото дээрээ 5,1 процентдэ хүрэбэ.

Нёдондо жэлэй бодото хэмжээнтэй сасуулхада, ажалай бүтээсэ 3,5 процентээр дээшэлүүлэгдэ, энээнэй ашаар үйлэдбэриин бүхы ургалта туйлагдаа.

Предприятинуудай 85 процентнь хэлсээгээр хараалагдаһан үялгануудаа гүйсэд бэлүүлбэ. Продукцяар хангаха үялгануудые хараада абалгатайгаар гүрэндэ худалдалгын түсэб бүхы дээрээ 97,9 процент дүүргэгдэ.

Зарим министерствэнүүд болон албан зургааануудай, нэгэдэлнүүд ба предприятинуудай үйлэдбэриин, ажалай бүтээсэ иимэ баримтануудаар харуулагдана гэбэл (процентээр):

	Үйлэдбэриин хэмжээнэй ургалтын эршэ дэлисэ					
	1986 оной I кварталай түсэбэй баримтануудта		Нёдондо жэлэй энэ үеын бодото баримтануудта			
	1987 оной I кварталай түсэб	Бодото дээрээ 1987 оной I кварталда	Бодото дээрээ 1987 оной I кварталда	Бодото дээрээ 1987 оной мартда	Хангалгын үялгануудые харааждa абажа, продукци худалдахa түсэбэй дүүргэлгэ	1986 оной I кварталай бодото хэмжээндэ 1987 оной I кварталда ажалай бүтээсэн ургалта
Союзна мэдэлэй промышленна предприятинуд	105	106	106	107	96	106
«Буряатэнерго» гэжэ районно эльшэ хүсэнэй управлени	105	106	105	104	—	103
Электрын эльшэ хүсэн, хараа ба үнгэтэ металлурги, машина бүтээлгэ, металл болбосоруулга, буд нэхэлгын болон загаһанай промышленность гэхэ мэтэн промышленна һалбаринууд амжалтатайгаар хүгжөөгдэнэн байна.						

Улаан-Удэ хотын, Баргажанай, Загарайн, Хэжэнгын, Кабанскын, Прибайкалиин, Сэлэнгын болон Тарбагатайн районуудай промышленна предприятинууд түсэбөө дүүргээ.

	1987 оной I кварталда үйлэдбэрилэгдэнэнь	Түсэбэй дүүргэлгэ			
		Түсэбэй процентээр	1987 оной I кварталда 1986 оной I кварталайхитай жишэбэл (процентээр)	1987 оной мартда 1986 оной мартынхитай жишэбэл (процентээр)	
Электрын эльшэ хүсэ — миллиард киловатт-часаар	1,5	101	102	102	
Нүүрһэн — миллион тонноор	0,9	94	109	112	
Переменнэ тогой электродвигательнүүд — мянган хэһэгээр	3	97	108	118	
Приборнууд, автомат хэрэгсэлнүүд, тэдэнэй запасной частьнууд — миллион түхэригөөр	4,2	97	109	171	
Мал ажалай ба тэжээл үйлэдбэрилгын машинануд — миллион түхэригөөр	7,4	85	93	77	
Тэжээл үйрүүлэн бутаргадаг ИРТ-165 түхэлэй түхеэрэлгэнүүд — мянган хэһэгээр	0,8	76	75	52	
Барилгын булад хэрэгсэлнүүд — мянган тонноор	7,9	102	111	113	
Гагнагдамал түмэр хэрэгсэлнүүд — мянган тонноор	6,6	102	102	107	
Барилгын модон (колхозуудай бэлдэһэн модо оруулангүй) — миллион кубометрээр	1,2	102	97	101	
Барилгын материалнууд — миллион кубометрээр	0,3	92	107	104	
Модоной хибэдэнхэн хэгдэһэн плитанууд — мянган кубометрээр	18,3	103	100	99,0	
Целлюлозо — мянган тонноор	41,4	96	116	116	
Картон — мянган тонноор	36,3	87	116	114	
Цемент — мянган тонноор	163	102	101	102	
Барилгын хирпиисэ — миллион хэһэгээр	25	92	96	102	
Хабсаргагдамал түмэр-бетон хэрэгсэлнүүд — мянган кубометрээр	60,0	109	112	125	
Асбоцементнэ зүйлнүүд (шифер)—миллион хэһэгээр	68,9	100	104	104	
Сонхын шэл—миллион дурбэлжэн метрээр	3,8	99	96	94	
Нооһон бүдүүд — миллион дурбэлжэн метрээр	0,5	101	107	109	
Угаагдаһан нооһон — мянган тонноор	5,7	104	104	114	
Нэхэмэл дотор хубсаһан — миллион хэһэгээр	0,6	102	103	104	
Нэхэмэл гадар хубсаһан — миллион хэһэгээр	1,3	103	101	101	
Оёгдомол зүйлнүүд—миллион түхэригөөр	2	95	98	99,1	
Арһан гутал — мянган паарсаар	23	110	100	129	
Сеёлой-ажаһуудалай ба ажахын хэрэглэмжэн эд бараан — миллион түхэригөөр	19,7	91	106	109	
Хубсаһа угаадаг машинануд — мянган хэһэгээр	25,8	57	79	109	
Мебель — миллион түхэригөөр	5	102	126	121	

Түсэбөө гадуур 10 миллион киловатт-час электрын эльшэ хүсэн үйлэдбэрилэгдөө, 0,2 мянган тонно хабсаргагдамал түмэр хэрэгсэлнүүд, 25,3 мянган кубометр барилгын модон, 508 кубометр модоной хибэдэнхэн хэгдэнэн плитанууд, 3 мянган тонно картон, 3,5 мянган кубометр хабсаргагдамал түмэр-бетон хэрэгсэлнүүд, детальнууд 0,3 миллион хэһэг асбоцементнэ зүйлнүүд гаргагдаа.

168,5 миллион түхэригэй **арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараан үйлэдбэрилэгдөө** гэхэ гү, али нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй жэшэбэл, тэдэнние үйлэдбэрилэн гаргалга 4,8 процентээр дээшэлүүлэгдэ.

Нооһон бүдүүдые, нэхэмэл дотор болон гадар хубсаһа, һэеы болон арһан гутал үйлэдбэрилэн гаргаха түсэбтэ даабаринуудые үлүүлэн дүүргэгдэнэн байна.

Мяхан (промышленна аргаар буйлуулагдаһан), мянган тонноор 6,4 108 111 97
Колбасэгай зүйлнүүд, мянган тонноор 2,9 103 110 104
Эдеэ хоолой загаһанай продукци, консервэ нүүдые оруулалсан, мянган тонноор 2,3 100,1 105 94
Малай тоһон, мянган тонноор 0,6 121 140 127
Тоһолиг сыр, мянган тонноор 0,5 113 144 96
Сэбэр һуеор хэгдэһэн сагаан эдеэн, һүндэ оруулхада, мянган тонноор 25 129 117 129
Консервэнүүд, условно миллион баанхаар 13,8 102 103 98
Гурил, мянган тонноор 22,4 104 86 102
Кондитерска зүйлнүүд мянган тонноор 5,9 99,3 101 107
Макароной зүйлнүүд, мянган тонноор 1,7 105 102 111
Алкогольгүй ундан, мянган декалитрээр 177 91 155 171
Аршаан, миллион бутылкаэр 1,1 101 111 103

1986 оной нэгэдэхи кварталай дүнгүүдтэй сасуулхада, ликеро-архиин болон нэрэгдэһэн архиин продукци үйлэдбэрилгэ 19 процентээр хороогдоо.

Нэгэдэхи кварталда холимог тэжээл үйлэдбэрилгэ 66,5 мянган тоннодо хүргэгдэжэ, түсэб 99 процент дүүргэгдэ.

Бүхы категориин ажахынуудта мал ажалай продуктинуудые худалдалга иимэ байгаа гэбэл:

	Нэгэдэхи квартал			
	1986 он	1987 он	1986 онойхитой сасуулхада (процентээр)	1987 оной март һарын дүнгүүдые 1986 онойхитой сасуулхада (процентээр)
Үхэр мал, шубуун (амидын шэгнүүрээр), мянган тонноор	12,8	14,2	111	111
Һүн, мянган тонноор	30,3	37,3	123	118
Үндэгэн, миллионоор	40,7	48,5	119	110

Республика доторнай мал ажалай гол продуктнуудые гүрэндэ худалдаха 1987 оной 1 кварталай түсэб дүүргэгдэнхэй. Түсэбөө гадуур 2,2 мянган тонно малай, шубуунай мяхан, 7,3 мянган тонно һүн, 7,5 миллион мөнсогор үндэгэн худалдагдаа. Бүхыдөө 18 районой ажахынууд мал, шубуу худалдаха кварталайнгаа түсэб дүүргэнэн байна. Тэдэнэй дунда даабаряа горитойгоор үлүүлэн районууд олон. Жэшээлбэл, Хойто-Байгалай район 80 процентээр, Мухар-Шэбэрэй район — 74, Баргажанай район — 66, Сэлэнгын район 34 процент үлүүлээ.

Республикымнай бүхы районууд һү худалдаха түсэбөө дүүргэжэ, һү худалдалгаа нёдондоной энэ үеынхитэй дээшэлүүлнэн байна.

Үндэгэ худалдаха түсэб 118 процент дүүргэгдэ. Үндэгэ үйлэдбэрилжэ бэлэдхэхээр түсэбтэй бүхы районууд кварталайнгаа даабариие үлүүлээ. Парнико-теплицын овощ, ургуулжа тушаалга доошолуулагдаа. 1987 ондо 11 тонно овощ худалдагдаа гэхэ гү, али нёдондоной энэ үеынхинөө 45 процентээр бага продукци гаргаа.

Үнэрэнэн жэлэй энэ үеынхитэй эзрэгсүүлхэдэ, Госагропромой худөө ажахын предприятинуудта мяха үйлэдбэрилгэ 8 процентээр, һүн—21, үндэгэн 16 процентээр дээшэлүүлэгдэ. Үнеэн бүхэнһөө дунда эзэгээр һаагдагаг һүнэй хэмжээн 20 процентээр, үндэгэлдэг тахяануудай ашаг шэмэ 4 процентээр ехэ болоһон байна.

Совхозуудта, колхозуудта, ажахы хоорондын нэгэдэлнүүд болон ОПХ-нуудта малай, шубуудай тоо толгой иимэ болоо гэбэл, мянган толгойгоор:

	Апрелиин 1-дэ	
	1986 он	1987 он
Үхэр мал	367,8	387,3
Тэрэ тоодо үнэсэд	109,9	113,6
Гахайнууд	130,2	130,1
Хонид, ямаан	1959,7	2018,5
Шубуун	2807,5	2931,5

Республикын бүхы районуудта үхэр малай тоо толгой олошоруулагдаа. Тэрэ тоодо Баунтын райондо 32 процент, Баргажанай, Яруунын районуудта 9 процент олошороо.

Гахайнуудай тоо толгой зарим тэдыг хороогдоо. Бүхыдөө зургаан райондо гахайнуудай тоо толгой үсөөруулэгдээ. Тэрэшэлэн Мухар-Шэбэрэй райондо һүрэг гахайнуудынь 22 процент хороогдоо.

Хонидой тоо толгой 3 процентээр олошоруулагдаа. Гэхэтэй хамта Ахын, Хориин районуудта хонидынь үсөөрөө.

Үхэр малай үхэл 9 процентээр доошолуулагдаа. Тиин гэһээ районуудаймнай хахадтань нёдондоной энэ үеынхитэй эзрэгсүүлхэдэ үхэр малай гарза нэмээ. Илангаяа Баунтын, Баргажанай, Мухар-Шэбэрэй, Прибайкалиин районуудта үхэр мал олоор гарзалһан байна.

Гахайнуудай гарза 2 процентээр дээшэлээ. Харин Мухар-Шэбэрэй районой ажахынуудта гахайнуудай үхэл 95 процент, Хяагтын райондо 49 процент, Бэшүүрэй райондо 25 процент хүргэгдөө.

Хонидой үхэл гарза 27 процентээр хороогдоо. Энэ үе соо Хориин, Захааминай, Ахын, Яруунын районуудай ажахынуудта хонидой гарза горитойгоор доошолуулагдаба.

Хабарай тарилгада бэлдэлгэ дүүрэнтэнхэй. Апрелиин эхинэй дүнгоор тракторнуудай 90 процентнь, бүхыдөө бии байгаа тракторай плуг, сеялкэ, культиваторнуудай 97 процентнь бэлэн болгогдонхой байгаа. Гэбэшэ бүхы районуудта зэһэбарилгын худэлмэри жэгдэ һайнаар ябуулагдаагүй. Энээнһээ уламжалан, апрелиин 1-нэй байдалаар республикын ажахынуудта 1090 трактор, ашаанай 966 автомобиль техническэ талаараа бэлэн бэшэ, эбдэрэнхэй байна. Эбдэрэнхэй нилээд олон тракторнууд Хойто-Байгалай райондо 45 трактор гэхэ гү, али паркын 30 процентнь, Баунтын райондо—40 (18 процент), Ивалгын райондо —87 (14 процент), ашаанай автомобильнууд Сэлэнгын райондо—89 (23 процент), Хяагтын райондо —89 (23 процент), Яруунын райондо — 75 трактор (21 процент) бии байгаа.

Худөө ажахыда газарай хүрьһэ элдүүрилхэ, тарилга хэхэ машинануудые, минеральна үтэгжүүлгэнүүдые үгэхэ 1987 оной 1 кварталай түсэб дүүргэгдээ.

Энэ хугасаа соо худөө ажахыда 372 трактор, тракторай 240 плуг, 161 сеялкэ, тракторай 131 культиватор, дискэтэй 1721 борной, минеральна болон органическа үтэгжүүлгэ хүрьһэндэ оруулха 78 машина үгтэбэ.

Худөө ажахыда үгтэһэн минеральна үтэгжүүлгын хэмжээ (хэрэгтэй бодосуудай талаа 100 процентдэ оруулгада) 107 мянган тоннодо хүргэгдөө. Тэрэ хэ гү, али нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулхада, 208 тонноор ехэ абтаһан байна.

Агропромышленна комплексын һалбаринуудые хүгжөөгэдэ 23,3 миллион түхэригэй ашаглагдаһан байна. Үнэрэнэн тэһэн энэ мүнгэ зоорн 22,3 миллион түхэригнь худөө ажахы хүгжөөлгэдэ ашаглагдаа, тэрэ тоодо ирригационно-мелиоративна хэмжээнүүдтэ, мүн мелиоративна машинуудтэ дэһэн газар ашаглалгада 4,4 миллион түхэриг гаргашаагдаа.

V. КАПИТАЛЬНА БАРИЛГА

«Буряатэнерго» управлени бүхыдоо зайн гал дамжуулха 50,7 километрэй зайда шэнэ утаһа татажа ашаглалгада тушаагаа. Мүн Буряадай мебельно-модо болбосоруулгын комбинадта мебель гаргаха цехүүдэй блок ашаглагдаа.

Байгал-Амарай түмэр замай, Гусиноозерскын ГРЭС-эй, Улаан-Удын 2-дохи ТЭЦ-эй, Тугнын шулуун нүүрһэнэй үүрхайн барилга болон «Теплоприбор», мүн локомотив-вагон зэһэбарилгын заводуудые үргэдхэлгэ үргэлжэлһөөр.

Капитальна һомололгын гүрэнэй мүнгэ зоориин 96 процентнь ашаглагдаа. Тэрэ тоодо үйлэдбэриин объектнүүдые барилгада 99,1 процентнь, үйлэдбэриин бэшэ объектнүүдтэ 87 процентнь хэрэглэгдээ.

Капитальна һомололгын мүнгэ зоориие «Буряатэнерго» управлени (21 процент), Сэлэнгын ЦКК (26 процент), «Татарский ключ» карьероуправлени (56 процент), асбоцементын зүйлнүүдэй Тимлюйн завод (26 процент), Главбуряттрой (15 процент), «Буряатферммаш» нэгэдэл (33 процент), Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советэй мэдэлэй предприятинууд (15 процент) хүсэдөөр ашаглагдаа гэбэл:

	1987 оной I кварталда бэлэлүүлэгдэ	Түсэбэй дүүргэлгэ, процентээр	1987 оной I кварталда 1986 оной I кварталайхитай жишэбэл (процентээр)
Ашаа зоолгэ — миллион тонноор			
Түмэр замай транспорт (ашаа тээлгэ)*	x	101,2	104,4
Автомобильна транспорт	3,6	116,4	122,7
Пассажирнуудай эрьесэ — миллион пассажиро-километрээр			
Түмэр замай транспорт*	x	100,5	101,8
Автомобильна транспорт (автобусууд)	26,2	110,4	112,4

* ВСЖД-гэй Улаан-Удын отделениин худэлмэриин дүнгүүдээр.

Зүүн Сибириин түмэр замай Улаан-Удын отделени ашаа зөөлгынгөө түсэб сагаа уридшалан дүүргэнэн байна. Элдэб янзын ашаа зөөхэ талаар даабаринууд хүсэд дүүргэнээр бэлүүлэгдээ. Локомотивай ажалай бүтээсэ сүүдхэдэ дунда эзэгээр 3,5 процент доошолоо, вагоной ажалай бүтээсэ 2,1 процент дээшэлээ. Ажалай бүтээсэ түсэбэй ёнсоор 9,6 процентын орондо 11,9 процент мүн лэ дээшэлээ.

Вагоной эрьесэ 4,9 процент түргэдхэгдөө. Байгал-Амарай түмэр замай Северо-Байкальскын отделени ашаа зөөхэ түсэбөө дүүргэбэгүй. Локомотивай ажалай бүтээсэ сүүдхэдэ дунда эзэгээр—17,6, вагоной 2,7 процент дээшэлэнэ. Ажалай бүтээсынь түсэб 117 процент бэлүүлэгдэ.

Вагоной эрьесэ 8,5 процент доошолуулагдаа. Автомобильна транспортда пассажирнуудые зөөлгэ 10,4 процент дээшэлэбэ. Автобусуудаар 30 миллион хүн зөөгдэнэн байна. Таксигаар пассажирнуудые зөөлгын түсэб 106,8 процент дүүргэгдээ.

Хэлхээ холбоной предприятинууд олзо оршыгоо 101,2 процент дүүргэ, али 1986 оной 1 кварталайхитаа 1,4 процент дээшэлэнэ.

VI. ТРАНСПОРТ БОЛОН ХЭЛХЭЭ ХОЛБООН

Зарим түхэлэй транспортнуудаар ашаа шэрэхэ, ашаа болон пассажирнуудые зөөлгын эрьесэ тухай дүнгүүдэй

	1987 оной I кварталда бэлэлүүлэгдэ	Түсэбэй дүүргэлгэ, процентээр	1987 оной I кварталда 1986 оной I кварталайхитай жишэбэл (процентээр)
Ашаа зоолгэ — миллион тонноор			
Түмэр замай транспорт (ашаа тээлгэ)*	x	101,2	104,4
Автомобильна транспорт	3,6	116,4	122,7
Пассажирнуудай эрьесэ — миллион пассажиро-километрээр			
Түмэр замай транспорт*	x	100,5	101,8
Автомобильна транспорт (автобусууд)	26,2	110,4	112,4

* ВСЖД-гэй Улаан-Удын отделениин худэлмэриин дүнгүүдээр.

Зүүн Сибириин түмэр замай Улаан-Удын отделени ашаа зөөлгынгөө түсэб сагаа уридшалан дүүргэнэн байна. Элдэб янзын ашаа зөөхэ талаар даабаринууд хүсэд дүүргэнээр бэлүүлэгдээ. Локомотивай ажалай бүтээсэ сүүдхэдэ дунда эзэгээр 3,5 процент доошолоо, вагоной ажалай бүтээсэ 2,1 процент дээшэлээ. Ажалай бүтээсэ түсэбэй ёнсоор 9,6 процентын орондо 11,9 процент мүн лэ дээшэлээ.

Вагоной эрьесэ 4,9 процент түргэдхэгдөө. Байгал-Амарай түмэр замай Северо-Байкальскын отделени ашаа зөөхэ түсэбөө дүүргэбэгүй. Локомотивай ажалай бүтээсэ сүүдхэдэ дунда эзэгээр—17,6, вагоной 2,7 процент дээшэлэнэ. Ажалай бүтээсынь түсэб 117 процент бэлүүлэгдэ.

Вагоной эрьесэ 8,5 процент доошолуулагдаа. Автомобильна транспортда пассажирнуудые зөөлгэ 10,4 процент дээшэлэбэ. Автобусуудаар 30 миллион хүн зөөгдэнэн байна. Таксигаар пассажирнуудые зөөлгын түсэб 106,8 процент дүүргэгдээ.

Хэлхээ холбоной предприятинууд олзо оршыгоо 101,2 процент дүүргэ, али 1986 оной 1 кварталайхитаа 1,4 процент дээшэлэнэ.

VII. СОЦИАЛЬНА ХҮГЖЭЛТЭ БОЛОН ХҮН ЗОНОЙ БАЙДАЛАЙ ХЭМЖЭЭЭ ДЭЭШЭЛҮҮЛГЭ

Республикын арадай ажахыда **худэлмэришэд болон алба хаагшадай тоо** 1987 оной 1 кварталай туршада 1,3 процентээр дээшэлээ, һара бүриин салин хүлһэн нёдондоной энэ үедэ дунда эзэгээр 220 түхэриг байгаа һаа, мүнөө 223 түхэриггэ хүрэбэ. Колхознигуудай ажалай, түлбэри 8 процентээр дээшэлээ.

Гүрэнэй ба кооперативна худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой дүнгүүдтэй хамта **рознично эд бараанай эрьесын хэмжээн 1987** оной 1 кварталда 305,7 миллион түхэриггэ хүрэбэ. Нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо, 9,5 миллион түхэригөөр дээшэлээ.

Арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараа худалдалга 3,2 процентээр дээшэлбэ. Архиин зүйлнүүдые наймаалалга 28 процентээр доошолуулагдаа.

Республикын промышленна предприятинууд ажахын, соёлой-ажаһуудалай хэрэглэмжын 15,4 миллион түхэригэй эд бараа худалдаа наймаанай эмхинүүдтэ эльгээгээ гэхэ гү, али нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо 7 процентээр багаар хангаа. Түсэб 91 процент дүүргэгдээ.

Республикын хүн зоиние **ажаһуудалай талаар хангаха хэмжээн 8,2** миллион түхэриггэ хүрөө гэхэ гү, али түсэб 101,8 процент бэлүүлэгдээ, тэрэ тоодо худөө нютагуудта 2,6 миллион түхэригэй хангалга хэгдээ гэхэ гү, али түсэб 103,3 процент дүүргэгдэнэн байна. Үнэрэгшэ жэлэй энэ үеын дүнгүүдтэй сасуулхада, ажаһуудалай талаар хангалга 13,5 худөө нютагуудта 11,6 процент дээшэлээ.

Буряадай АССР-эй Хүн зоной хэрэглэмжэ хангалгын министерство ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын хэмжээ талаар түсэбөө 102,2 процент тоодо худөө нютагуудта 101,5 процент дүүргээ.

Хүн зондо түлбэриг 3,1 миллион гаран түхэригэй үнэ янзын хангалга хэгдээ. Энэ түсэбэй 96,6 процент бүхы. Хяагтын плавико-шлаадай комбинат, Элхиин авто-зэһэбарилгын завод, Сэлэнгын ЦКК, Тимлюйскийн цементын завод, Байгал-Амарай түмэр замай Северо-Байкальскын отделени, Главбуряттрой, «Улан-Удэтранстрой» трест түлбэриг хангалгаа бэлүүлэгдэ талаар түсэбөө 102,2 процент дүүргэгдэ

ИРАГУУ ЗӨӨЛЭХЭНӨӨР ДЭЛЭН БАЙХАНЬ ҺАЙХАН ЛЭ!»

Поэт Б. Б. Базароной 80 наһанай ойдо

БАЗАРОНИЙЕ суглаа хураалда нэгэ зарахаа бэшэ, дүтэ мэдэхэ Дэндэ һургуули дүүргээд, Түн Сяан» газетэдэ хүдэлжэ байха Базарович «Аршаан» курорт, тэндэ бэшэһэн «Ангуушанай «Жамбал Тулаев» гэжэ шүлэ дэндэ гаргахыемнай дурадхажа, ерэһэн юм.

Һахалтай, хубхигар шарайтай, үбгэниие дахин үзөөгүй һэм. жылынь, 1966 ондо наһа бараа. Тезд тэрэнэй шүлэгүудые һурдэлдэһэн, дээдэ һургуулида дахадаа поэзииень һайн мэдэхэ хадаа бэшэ, үнэн дуратай агшаб. Тиимэһээ шэн ерынгөө һанамжануудые ун хубаалдаха дуран хүрэнэ.

Агуусехэ Октябриин социа болохоһоо холо урид, Хажэнгын районой Эдэрмэг ню юм.

зохёохы ажалай эхин тон ураг юм, эгээн һайн зохёолнуу дудые бэшэгдээ гэхээр.

поэзии эршэеэ абажа, урагша дэжэ эхилнэ. Хабарай эхиндэ санда саһанай гэнтэ хайлаад, гол мүрэнүүдые үерлүүлдэг залуушуул ямар шуналтайгаар, эдэбхитэйгээр бүхы юумэндэ оролсогшо һэм гэжэ мүнөө хүнүүд һанана ёһотой.

Дешинимаев, Бато Базарон, ханжабон гурбан болоно. Үшөө гурбан-дурбэн, арба, табан шү ямар нэгэн шалтаганаар эхи багшанарай техникумдэ ороо тэ долоон класс дүүргэһээр ном зажа байһан Бато Базарон ардайнгаа аман зохёолһоо гадна атураараг һонирходог, ород хэлэ

ЫНЬ шүлэгүүдһээ эхилжэ Бато ной зохёохы замай хөёр шугам Нэгэдэхинь («Ленинэй дурас нэгэн») — политическэ удха Хөёрдохинь, минии һанахада, хүсэтэй талань —пейзажна ли гу, али байгаали зураглаһан шү пейзажна шүлэгүүд соогоо поэт бэдэрдэг байһан юм. Жэшээлэ ондо бүтээгдэһэн «Уляаһан» гэжэ хухаржа унаһан уляаһа хайр гэдэ, үнэй наһан тухай, бүрин наһан тухай саагуур һануулаа «Уулаалзай» гэжэ шүлэг уншахада, ны, нюдэ эльбэжэ байһандал һай

ыг залаатай сагай улаалзай, добын ороигоор соохор ургана. ын түмһэнэй зонхо үрэжүүлхээ сэг һалбаржа, доро найгана. ринн үбһэнэй дэгүүр улыжэ, ан залаагаар гоёоно.

уншахада, ганса сэсэг бэшэ, ажабшдалые гоёодог үхибүүд ороо юм. «Тала нютаг», «Үглөө», «Таряан», «Һайхан намар», «Ая дуун», «Сэлэнгын үер», «Хэ хорин долоо-найман ноуудаар ылгүүд соогоо Бато Базарон түталаяа дуратай хүнэй нюдөөр зураашын гараар зураглаха нютагайгаа шэнжэн хубил маг дуулаһан байдаг.. «Сэ соо арадуудай хани барисаа образоор дамжуулан харуулһан

хөёод онуудай олон шүлэг илгарнаб гэхэдэ, тэрэ ардуугдахагүй уряа лозунгнуу һургаалнуудые нюдэ балай за шэдэлэнгүй, ганса удхынгаа та мун ураи һайханайнгаа талаар ыг доторой сохисо тодо бол үхэл маяг бэдэрхээ оро Тэрэ Дамба Дашинимаевтай шүлэгтэ анха түрүүн рифмэ Тиихэдэ хэрбээ Дашинимаевай балтаар сохиһон шэнги даса байгаа һаань, Бато Базароной рифмэшье бии гэжэ ойлгодохо шэнги бурилдэшэһэн байдаг, валин һэбшээдэ залаа найгалзана. саанаһаа эбхэрһэн шэнги сайбалзана. ургоороо орой ялбайна. һахал маягтай сэсэг һарбайна.

Маяковский шэнги табсан байдаг. Юрэдөө алишье

үшарта тон тодо сохисотой.
Һайхан намар һалхилан ерэжэ,
Һамар, мойһон һархайба,
Үнгэ бүрнин үрэ жэмэс
Үлир үзэм улайба.
Шэнэһэн, боролжын шэлбэһэ набшаһад
Шэрдэг шэнги бамбайшоод.
Болдог дошо, бүлаг газарай
Боро хүрьһэ булажархёо.

Иимэ бэдэрэлгэнүүдэйнь эрхим жэшээ боломоор үрэ дун гэхэдэ, минии һанахада, «Тохорюун» гэжэ бултанаймнай багадаа сэзжэлдэһэн шүлэг болоно хаш.

Тохорюун дорюун
Томонууд шубууд
Тойроод, эрьеэд,
Тоором дээгүүр —
Грыг-грууг!
Талаараа сайраа,
Таряапан хүряагдаа,
Хады руу аадарлаа,
Ары руунь дааруулаа —
Грыг-грууг!
Намарнай һүбаряа,
Нарамнай һүларэа.
Хүйтэн хюруугаар
Хүлынь дааруулаа —
Грыг-грууг!.. гэхэ мэтэ.

Бато Базароной шүлэгүүд соо образ, метафора, эпитет гэхэ мэтэ уран арганууд элбэгээр сасаатай байдаг. Тиимэһээ сээжэдэ хадуугдасотай, ухаанда торосотой байна ха юм. Жэшээнь, «Таряан» гэжэ шүлэг соо:

Трактортай комбайнай
Тамшаахые хүлеэгээ.
Үгышье һаа: «Һайхан намар һахал
һэжээд,
Һараар удаан тогтоһоһ!

Х. Намсараев, Г-Д. Нацов гэгшэдтэй хамта Б. Базарон «Эрдэм ба шажан» гэжэ буряад хэлэн дээрэ гарадаг байһан журналда ламэ, боонэрые шүүмжэлһэн шүлэгүүдые толилуулдаг байгаа. Зоной гүзээн дээрэ хубалза болоһон ламанарай жэрхэмэ образ «Баха» гэжэ шүлэг соогоо харуулан, ламанарай хөёр мөнө боложо арсалдаһые «нүэгэшэ үбгэнэй һүүлэй ябадал» соо хөөрэнэ, эхэнэр хүнүүдые дерлалта доро барижа байһан хуушанай үлэгдэлые «Түйба» гэжэ шүлэг соогоо шүүмжэлнэ.

ИГЭЖЭ политическэ талаараа болбосоронги, эдэбхитэй шударты комсомолец ябахаһаа гадна, Бато Базарон уран бэлигтэй поэт байжа, хөрөд онуудай буряад поэзиин хүгжэлтэдэ өөрынгөө хубита оруулһан юм.

1932 ондо бэшэһэн «Зүгы» гэжэ басни-поэмэнь Базароной ехэ амжалта боложо үгөө һэн. Хэрбээ «Гени Ленинэй ухаанһаа гэрэлтэн түрөөш Октябрь» гэһэн задарюун мүрнүүдэй ухаандамнай зурагас гэхэдэ, Шираб Нимбуев гэжэ танидаг байбалнай, Баваасан Абидуевай нэрэ дурдахада, абаһаар «Сонхоор малайһан һара» һанагдажа гү, али буряад нютагта бууһан түрүүшын «Самолёт» нюдэндэмнай харагдадаг байбал, Бато Базароной нэрэ манай тухайламжада, энэл «Зүгытэй» холбоотой бэшэ аал?!

Багадаа һургуулида шудалһан хадаа тиигэжэ һанажэшье болоо гүб гэхэдэ, тэрэньшье арсашагүй, мүн баһа бурлад литературынгаа хөрөөд, гушаад онуудай түүхэ һэхээд үзэхэдэ, тэрэ үедэ эйхабтар хурса байһан ангиин тэмсэлые буряад поэзидэ анха түрүүн басни гэжэ жанр хэрэглэжэ, оншотой хурсаар харуулһан зохёол хомор байдаг. Дутэ хэлэһэн сатирическэ зохёолнууд бии байгаа гээшэ ааб даа. Хамтын ажахы байгуулжа байһан ажалша Зүгынүүдэй «хүзүүн дээрэ» тэжээлгээд байхаяа һанаһан хорото Батагана Аляаһан хөёрөй заргада орожо дарагдаһан тухай манай уншагшад һайн мэдэнэ.

ХОЖОМОО Бато Базарон яһала олон басни бэшэжэ, «хүндөөр һүүжа, хулһөө адхаха һүзэгүй хүнгэн бээ ходол хиидэ дэгдээһэн» эрдэмтэй Эрбээхэйнүүдые, түрэһэн үндэгөө түүтэйн уургайда мэхэлжэ орхёод, һөөргөөшье хорогүй талиһан Хухынүүдые, бээр томодоо найдаад, бэшэниие баһаһан бэрхүү Тэмээнүүдые, ураг худадаа уһа уулгадаг Тагтаануудые, шагай тулаа шорой соо һуудаг Шагшаганууд, түрикдэ аһалдаһан Носоргоные, ургамал ногоое хюдагша Таршаа, Голёонуудые таһа шүүмжэлээ. «Эзэндээ хэмнай туһатайбі?» — гэжэ арсалдаһан Шэхэн Хамар хөёрөй арсалдаанай хэрэггүйе, «шонодо хони харуулхагүй» гээшын зүбые элишэлээ. Иимэрхүү «эрбээхэйн», «тэмээнүүдэй», «хухын», «голёонуудай» манайшье үедэ ушардаг хадань Б. Базароной баснинууд хуушараагүй, шухала байһан зандаа.

Баснинууд соонь баһал буряад хэлэнэй хурса, нугархайнь гаража ерэнэ. Поэт герой болгожо абаһан ан амитанайнгаа, шубуу, шонхоройнгоо зэн абари, дуу шуун дээрэ бэрхээр нааадаг

байгаа. Жэшээнь, Түүтэй худаяа урилһан аад, Тагтаа шубуунай «Уһан бии, уһа уу, уһан бии, уһа уу!» гээшэнь гулабхаагай гүүг-гүүг гэһэн абяа дуурялгаһаниинь эли байна.

Бато Базарон хэдэн дуу бэшэһэн юм, тэдэнэйнь заримые мүнөошье зон дуулажа байдаг. Очерк, рассказуудыешье нилээн бэшээ. Прозаическа зохёолнууд тухайдань хэлэхэ зорилго табигдаагүй һэн хедань миин лэ дурдаад үнэрһүү.

Поэт хэдэн поэмэ зохёогоо бэлэй. «Хөёр север» гэжэ 1936 ондо бэшэһэн поэмыень баһал һургуулида үзэһэн байнабди. Поэмэ гэжэ томо жанрай буряад литературада һаял бии боложо байһан тэрэ үедэ «Хөёр север» социалис реализмын ёһо гуримаар үнэн бодото байдалые тон зүбөөр, тоб гэмэ ойлгостой ураар зураглаһаараа һургуулида үзэгдэхөөрөөл үзэгдэдэг юм. Дэлхэйн нэгэдэхи дайнай үедэ Сагаан далайн эрьедэ сэрэгэй арын хүдэлмэридэ абаашагдаһан киргиз, буряад бага яһатанай хүндэ хүшэр байдал үнэншэмэ хурсаар, хайрладаһа хүрэмөөр зураглаһан байдаг.

Газар, шулуу молтажа,
Гараа, хулоо холооһон гээ.
Табан һара болонгүй,
Тахал хэжэг дэлгэрээ.
Уны удаан тэсэнгүй,
Үхэл туляан эбхэрээ.

Агуу хубисхалай һүүлдэ шэнжэн хубиһаһан «Шэнэ сеперыеі»—тад ондоо зураг хөёрдохи хубидань үгөө һэмнай даа.

Табяад-жараад онуудаар Бато Базарон үшөө гурбан поэмэ бэшэһэн байна. Тэдэнэй хөёрөө — «Эжир хөёр басагад», «Үбгэн эмгэн хөёр» — ехэл хүхюун шогтой зохёолнууд юм.

Бато Базароной эгээн томо зохёол гэхэдэ, «Хориин талаһаа герой» гэжэ Советскэ Союзай Герой Дарма Жанаевай дайшалхы баатаршалгада зорюулгдаһан поэмэ болоно. Бодото баркмтнууд дээрэ үндэһэлжэ, болоһон юумэ болоһон соонь, байһан юумэ байһан соонь дахуулжа хөөрэһэн энэ зохёол залуу үетэнние Эхэ орондоо халуун дуратайгаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ нэмэри болохоороо болонхой.

Гэбэшье дэйн сэрэг тухай, фронт тухай шүлэгүүдынь лэ энэ талаар үндэр сэнтэй, сэрэгэй-патриотическа темэ харуулха талаар урда үеымнай буряад поэзиин эрхим түйлалта гэжэ хэлэхэ байнаб. Тиимэһээ Бато Базароной «Пост дээрэ» гэжэ 1945 ондо гараһан номдо ороһон шүлэгүүдые бултыень шахуу дахин буулгажа бэшэхэ дуран хүрэдэг.

Нюдөөрөө хаража, арһа мяхаараа мэдэржэ үзэһэн юумэн тухайгаа өөрөө уянгатайгаар хөөрэһэн хадань «Хонолго», «Буурган», «Бэлэг», «Пост дээрэ», «Билет», «Походто», «Буу», «Котловань», «Домотто үдэр», «Шорой дошо», «Буудалган», «Почтальон» гэжэ шүлэгүүдынь үнэншэмэ, хөрөгдөмэ, дуулдамэ байна бшуу.

Бато Базарон саг үргэлжэ юумэ бэшэжэ байдаггүй байгаа хаш. Хэдэн жэлээр гертээ гуурһа баридаггүй байһан, уянгата долгиной ерэхэдэл бээ баалангүй, ульгам мүрнүүдые урдахуулдаг байһан хэбэртэй. Һүүлшынгээ жэлнүүдтэ бэшэһэн шүлэгүүд сооньшье поэдэй мүнөөхил оншотой бодол, тодо хэлэн ялас гээд лэ байгша бэлэй.

Мүнөө поэдэй аша габьяае, нэрэ солые юугээр хэмжэхэб гэһэн асуудалда абтэжа, сэгнэлтын үгэ анделдажа байнабди. Дарханай солые урлаһан зуудхэл гоёолтоорнь, барилгашанай нэрые толлоһон гэр байшангуудаарнь сэгнэдэг. Поэдэй соло — үлөөһэн дуу, шүлэгүүдэйнь шанараар сэгнэгдэнэ ха юм даа.

Бато Базарович Базарон түбшэн даруу зантай хүн байгаа гэжэ тухайлнаб. Тэрэнэй уран баян нутагбаритай сэдьхэлэй даруухан аялга буряад поэзиимнай үглөөнэй сэлмэг тэнгэридэ ирагуу зөөлөөөр эздэлэн байхань һайхан лэ!..

Лопсон ТАПХАЕВ,
поэт, Буряадай комсомолой шангай лауреат.

Бато БАЗАРОН

ЭРХЭТЭЙЛШИ

Оюун бэлигэй орьёлдо
Оройдонь гаралсаха аргатайлши,
Олоной дундаһаа һунгагдаад,
Ороноо хүтэлхэ эрхэтэйлши.
Октябриин анха сүмэлөөшөөр
Уужам үүдэн нээлтэтэй!

Эхэ нютагай элдиндэ
Эршэтэй хүдэлхэ аргатайлши,
Залуу наһанай залитайда
Залгуулан һуралсаха
эрхэтэйлши.

Октябриин анха сүмэлөөшөөр
Уужам үүдэн нээлтэтэй!

Түргэн гэгшын машиннаар
Түбиие тойрохо аргатайлши,
Гүндүү хүдэр техникээр
Гүрэниие хамгаалха
эрхэтэйлши.

Октябриин анха сүмэлөөшөөр
Уужам үүдэн нээлтэтэй!

Ажалай үргэн харгыгаар
Абалиян тоосохо аргатайлши,
Ахамаг наһажаал болоходоо
Амараад һууха эрхэтэйлши.

Октябриин анха сүмэлөөшөөр
Уужам үүдэн нээлтэтэй.

1964 он.

БЭДЭРЭГШЭДТЭ

Нютаг оронойм хүрьһэн дор
Нюусагай малтамал юун бии хаб,
Үргэн талын нюрганда
Үндэр арангa шооройно.

Хүнэй гараар хүртэшэгүй
Хэды холо соодоно хаб,
Үлгэмэл хэдэн соргонууд
Удэр һүшигүй үрэмдэнэ.

Тэндэ, саана зоогдонхой
Түмэр, металл хэбтэдэг гү,
«Хара алтан» харьялжа,
Ханааб соргоор урдаха гү?

Миниг шүлэгэй мүрнүүдһээ
Минерал, нуурһэн гоожохо аад,
Газтай нефтеэр анхилжа,
Гаһар хангал уутаха аад,

Үзэгдэхэ үдэрынь хүлеэнэб,
Үглөө бүхэндэ шэлгээнэб...

Үрэмдыт, үрэмдыт, геологууд,
Үтэр түргэн уудалыт!

Тайгын таруу модон соо
Табор бууса байгуулһан
Газарай баллиг бэдэрэгшэд
Габшагай шанга хүдэлнэ.

Коммунис ажалай бригада
Хурдан нүхэлүүр хурсадана.

Хэды морой гарганаб —
Хээрын дайда хадагална...

Баян дайдын нюусагайе
Барижа абахань гайтай ха.

Мүнөө сагай техникэ
Мүртэнь орожо шадаа ха.
Үрэмдыт, үрэмдыт, геологууд,
Үшөө юухэн булгайгшаад?

1964 он.

ЭХЫН ЗАХЯА

Эхэһээ үлүүгээр энхэрхэ
Эльгэ нимгэтэй хэн байхаб,
Үрэ хүүгэдэй үргэмжэдэ
Үлэмжэ сэдьхэлээ үгэлсэхэб.

Нллаха багаһаа үхибүүд
Нягта, сэбэр ябаһай,
Үбшэ зоболон үзэнгүй
Үргэн замда гараһай.

Хүйтэн халуунда хүсэгдэнгүй
Хүлнүүд дээрээ тэнжэһэй,
Хүнэй зэргэдэ хүндэтэй
Хүмүүжэл оложо дэгжэһэй,— гэжэ,

Анха түрүүн оролдохо
Ашата эхэ байдаг ха.

Хэзээ сагта анхаралтай
Хэтын һургаал заадаг ха.
Ерээдүй сагай эхэнүүд
Ехэ болоһон үхибүүдтэ
Ямар захяа үгэлтэйб,
Ябадал тушаа хэлэлтэйб?

Шэбшээд үзэхэдэ, абаһаар,
Шэнэ үе саг багсаяха,
Замдань һанаагаа зоболсон,
Захяа заабари дамжуулха:
«Һарада нинди эхэ болоо һаа,
Һайса эдеэлжэ ябаарай.

Газаа зосоо гаралганда
Гараа, хүлөө бү дааруул.
Могад Марсда, Венерэдэ
Мяхан хомор байха аалам,
Ялн замда бардамаар
Аминай хэрэгсэл абааша.

Олиггүй холын ябадалда
Ойлмһо, бээлэй бү марта,
Дорюун шанга жабартайда
Дулаанаар хубсалаад ябаарай», —гэжэ,

Һанаагаа зобожо һануулһан
Һайіхан эхын юрөөл байха.

Ямаршье захяа хэлээ һаань,
Яараад, мартажа болохогүй.

1966.

ГҮҮРТЫН ҮХИБҮҮД

Үйлсын үзүүрэй хүр дээрэһээ
Үхибүүд шаргаар һолжорно.
Хамтадаа тэндэ дүхэрижэ,
Халдаһан саһаяа арилган,
Мэгдүү янзаар хоорондоо
Мэдэһэн юумэсэ мэдээсэнэд:

— Минии эжы мүнөөдэр
Милицийн түлөө дежурна.
Һара бүхэндэ сугларда
Һайн дуранай дружина.

— Манай аба машинаар
Малай гүүртын һу шэрэнэ.
Хоног бүри һубарлагаар
Хөёр молоковоз абаашана.

— Үсэгэлдэр хүгшэн
тоодаймна
Үһэтэй дэгэл оюулаа.
Үбэлэй сагаан жабар соо
Үмдөод гүйхэ гэлсэнэ.

— Агнаад ерээ лэ ахамнай
Арадаа томохон үргэбшэтэй:
Арһан гү, мяхан гү, бү мэдэе,
Амбаар соогоо оруулаа.

— Ohoo! Ошожо харая,— гээд,
Олон үхибүүд шуулһаар,
Армаг шаргаяа шэрэсэгээлдэн,
Айлнууд тээшэ хушуурба.
— Байзыш! Хүлеэгыш,— гэлдэнэ,
Барандаа эбтэй хутэрэлдэнэ.
— Һолонго, хэрмэн, булган гү,
Һорьмой хадхуур зээгэн гү,
Сохом һонин юумэнүүд
Сумаа сооһоонь гараха,— гэжэ
Нэгэнинь тэндэ мэдээрхэн,
Нэрэ һурагүй эбдүүсэнэ.
Нигэжэ, гүүртын багашуулай
Исалан ябахынь һайшаагааб.
Золтой үсын үхибүүдэй
Зохидоор наадахыень
хооршоогоөб.

1964 он.

ОЙН ОЛТИРОГТО

Басни

Хээрын модондо
Хэрмэн хэсынхэй
Хэрэг ушараа
Хэлэжэ һууба ха:

— Газаа гэртэ
Хүдэлгөө һаа, таруу
Гар дүйтэй
Хэд бинб ой руу?

Гэр байрала
Гэрэлтэй болгохо,
Хонги хуриллаа
Хонгогор болгохо —
Олохон заһабари
Олдохо байна.

— Байдаг дархашуул
Байіха даа, олон.

Тоншуул тугаархан
Тойроод ошоно һэн,— гэжэ
Орбон дорохоо
Олбо зууршалаа.
Удангүй тэндэ
Уратай шубууд
Хохюур бэдэржэ,
Хонги түнхибэ.

Хэрмэн ойгоор
Хэрэгтэйл гүйнэ.
Тоншуул тухагүй
Тоншожол һууна.

Ондоо харуулшан —
Ондоошье ажалтай
аад,
Хэрмэнэй захилгаар
Хэды соо һаатааб,
Хэмнэжэ, тооложо
Хэншье үзөөгүй бшуу.

Ойдонь шинганнуур
Өлоороо һэргэжэ,
Холтоһо, налхи
Хууратар нүхэлнэ.

Харуулшан Тоншуул
Харангүй үнгэрнэ.
Һайзагай Хэрмэн
Һанаандаа хамаагүй:

«Өөрөөл дулаан һаа—
Үбһэншье ургаг лэ!»
Удангүй дайдань
Үнагүй хатаа.

Удхэн ойдонь
Умхи дүүрээ.

Хэрмэндэ,
Тоншуулда —
Хэндэньшье гасалан
Ябаһан замдань
Ябтатай байгаа.

Гэмынь урдаа,
Гэмшэлынь хойноо.
Хажуу тээшээ
Хазайһан зэмэтэй.

1963 он.

«АРЖАГАР МҮШЭТЭЙ БАЙХАДА...»

БУРЯАДАЙ элитэ ехэ поэт Бато Базарович Базарон

Агаар хүхэ огторгойн
Аржагар мүшэтэй
байхада... —

ажал хүдэлмэрнээ эхилдэг хүнүүдые маргаан, өөрынгөө зохёохы замые эхилһэн түүхэтэй. Аяар 1926 ондо бэшэгдэһэн «Түмэршэ дарханай дуун» соогоо ажал гээшэ хүнэй ажабайдалда ямар үүргэтэйень ингэжэ тэмдэглээ һэн:

Балта, сабшуур далайһан
Балсан будуун гарнуудтай
Багажа зэбсэг барилһандаа
Баатар хүсэтэй болоо юм.

Хэрбээ поэдэй хорёод-гушаад онуудай шүлэгүүд соо ажал хүдэлмэри тухай юрэнхы удхатайгаар бэшэгдэнэн байдаг һаа, харин жараад онуудайнь шүлэгүүд бодото хүнүүдтэ сэхэ зорюулагдан, хэжэ байһан ажалынь тобойсо зураглагдадаг болоһон байна. Энэниие суута механизатор Юндэн-Доржо Жаповта зорюулжа, 1964 ондо бэшэгдэнэн «Удэшын суурянда» гэжэ шүлэгынь гэрэлэнэ:

Хабала үлүүлхэ
Халуун хэнын түлэг соо
Хамсы шамаһан
Комбайнер нүхэд тодорно.
Мүнгэдэй талада
Мүшэдэй ялабхин байхада
Түргэнэй Боорниоо
Түмэрэй ханхинаан
зэдэлнэ.

Эндэ бодото хүнэй ажал харуулагдахаһаа гадна энэ ажалай хаана, ямар газарта хэгдэжэ байһаниинь заагдаһан байна.

Бато Базарович өөрынгөө зохёохы ажалда мүн лэ нэнэ юумэ үүдэгдэг байһан. Энээн тухайнь шэнжэлэгшэд һүүлэйл үедэ бэшэдэг боложо байна. 1932 ондо бэшэгдэнэн «Зүгы» гэжэ баснинноэмэнь манай буряад литературада аллегорическа жанрай зүргэ гаргаһан үүргэтэй. Энэ зүргэнь саашадаа улам үргэдэжэ, басни бэшэгшэд олоороо урган гараһан түүхэтэй. Г. Чимитовай, Ц. Дондогойн, Э. Манзаровай болон бусадай баснинууд үргэн уншагшадта мэдээжэ болонхой.

Мүн Бато Базарович мемуарна литературын эхи табяа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Уран зохёолшын 1958 ондо хэблүүлһэн «Рассказууд» гэжэ ном соонь бодото байдал дээрэһээ үндэнэлһэн «Гурбан ханиинар», «Мүргэдэг бухаа», «Аигуушад» гэжэ зохёолнууд соонь Хоца Намсараев, Цыренжаб Самбилов, Петр Дамбинов (Солбонэ Туяа), Аполлон Шадаев гэгшэдэй амаралтынгаа сагые яажа үнгэргэдэг байһан тухайнь, тэдэнтэй тохёолдоһон энеэдэтэй элдэб ушарнууд тухай хүхюу шогтойгоор бэшэгдэнэн байдаг.

Бато Базароной зохёолнуудай онсо шэнжэ, түхэл маяг үшөө шэнжэлэгдээгүй байна. Поэт уран найруулгын өөрын июусатай байһан. Тэрэниинь элирүүлжэ, манай литературын саашанхи хугжэлтэдэ хэрэглэхэ гээшэ хойшолуулашагүй зорилго болоно. Бато Базарович алтайханаар хоноогдоһон үсөөхэн үгэнүүдээр ехэ юумэ харуулжа шададаг һэн. Жэшээ дээрэ тогтоё:

«Улаан Добо нютагта
Утаанай гарадаг байхада...
(«Хориин талаһаа герой»).

«Утаанай гарадаг байхада...» гэһэн мүр хадаа энэ газарта олон үрхэтэ айл утаа гарган һуудаг байгаа гэжэ харуулна ха юм.

Поэт шог зугаае зохидоор хэрэглэдэг байһан. Энэнь зохёол бүхэндэнь шахуу дайралдадаг. Бато Базаровичай мүн сагай шэнжые шадамараар харуулһан байдаг. Илангаяа намарай сагые эли тодоор зурагладаг һэн:

«Һайхан намар һахал
һэжээд,
Һараар удаан тогтоһоһ!»
(«Һайхан намар»).

Таряа ногооной эдеэшээд, хурсахан залаагаа найгалзуулан һуухань нюдэнэй урда харагдахадал гэнэ бэшэ аал? Поэдэй уран хэлэлгын жэшээнүүдые үргэлжэлүүлээ һаа, захадаа хүртэхэгүй юм бээ.

Хэрбээ поэт творчествынгоо эхин үедэ ехэ эдэбхитэйгээр бэшэдэг һаа, харин наһанайнгаа тэн багаар зохёохы ажалаа һуладаһан байна. Энээнэйнь шалтагаан олон юм бээ. Тэдэнэй заримнагые дурдабал, түрүүнэйнгээ амжалтаар сэдьхэлээ «тэжээгээд» ябадаг байгаа гээшэ ха. Харин наһанайнгаа һүүл тээшэ, илангаяа Хорини районой «Шэнэ Үдэ» газетын редакцида худэлжэ байхадаа, угаа дэлнсэтэйгээр зохёолнуудаа бэшэдэг болоо һэн. Энээниинь заримнаг шүүмжэлэгшэдэй «обёордоггүйнь» гэмшэлтэй.

Мүнөө поэдэй номууд соонь ороогүй зохёолнуудые суглуулжа, тусгаар ном болгон бүридхөөд байнабди. Энэ ном соонь шүлэгүүд, баснинууд, поэмэнүүд, очеркнууд, пьесэнүүд гол түлэб багтан ороноой. Тиихэдэ статья, фельетон гэхэ мэтэ жанрта бэшэһэн, мүн бусадшье зохёолнуудынь ойроо хүртөөгүй байнаар. Тиимэһээ зохёолнуудыень хүсэдөөр суглуулаад, поэдэй дурасхаалые мүнхэлэн, хэблэн гаргаха гээшэ манай харюусалгата уялга болоно.

Б. Базароной «Алтан гадаһан» гэжэ һүүлшынь номой 1967 ондо хэблэгдэнэ-һээ хойшо хорин жэл үнгэрөө. Мүнөө бэлдэгдэнэн «Зургаанай зам» гэжэ номыень түөгөөр хэблэн гаргажа, олон нинтэ уншагшадта бэлэглэхэ гээшэ шухала зорилго болоод байна.

Ургажа ябаа залуу үетэнние түрэл литературынь жэшээ дээрэ эхилжэ хүмүүжүүлхые түрэл партиймнай заана ха юм. Партийн заабари хадаа манай хойшолуулашагүй хараа шугам болоно.

А. СОДНОМОВ,
Буряадай нинтын эрдэмэй институтай эрдэмтэ худэлмэрилэгшэ.

НАҺАНАЙНГАА ЗАМАЙ ЭХИНДЭ УШАРҺАМНИ...

1949 оной намаа Хяагтада жэл сөо һураже ерэзд, Хэжэнгэдэ АЗО-до (аймземотдел) инструктор-бухгалтер нэрэтэй, урдань тээлнигһээ гараагүй ябаһан хүн районой центртэ байдаг болоһондоо урматай ябажа байбаб. «Хэжэнгын колхозник» гэжэ хөёр хуудаһатай газетэ шагаахаб. Бато Базарон редактор гэжэ ойлгобоб. Дунда һургуулиин хашаа соо урда захада байдаг үндэр гэрһээ гараад ябаһан марягүйшэг бзетэй, харабтар шэгтэй, шүрбэгэр һахалтай хүнтэй үйлсэдэ хэдэн дахин дайралдажа, «Хөёр Северэй» авторай хүн бээые тухайлха болобоб.

1950 оной июль һэн ха, Манай коллективэй эршүүл хөёр жороо тэргэдэ мориоо оруулаад, моришон Андрей Хагаев түрүүтэй аса тармуур абаад, воскреснигтэ гарабабди. Бахлайтын — араар бүхэли удэртөө һунатараа үбһэ һүрилжэ, хэды эсэбэшье, үдэшын харанхыда дуу дуулалдаһаар бусагша һэмди (тэрэ үедэ зон ажал гээшые ольһотойхоноор хэдэг гээшэ һэн ха).

Үхибүүн ябахадаа, жэл бүри үбһэндэ хабаададаг хүн аад, урда жэлынь һамшаһан дээрэһээ тэрэ удэр үбһэнэй танил хангалаар аймилһандаа гү, али үгышье һаа, ажалай халуун охиндо шэрбүүлһэндээ юм гү, юрэдөөл, хөёр хоноһон хойно нэгэ бишыхан тэмдэглэлхэниие бүряадаар ормоглоод, гол үйлсын урда хажууда, почтын баруун тээ байдаг редакциин тэбхэр гэртэ ерэбэ гээшэб.

Кабинет соогоо һууһан Бато Базарон амадан һагад, хурса нюдөөрөө сэхэ гэтэжэ һууба. Тэмдэглэлхэниие-ёмни нэгэ удаа уншаһанай һүүлээр.

— Болохошонуу юумэ байна, Газетэдэ гаргахабди, — гэбэ. Тиигээд һүүлдэнь:

— Хаанахи хүбүүмши? — гэхэшэлэн, олон табые нүрагшалба. Һүүлдэнь би ехэ баяртай гаража ошоо һэм.

Гурба хоноһон хойно тэрэ бэшэхэмни «Хэжэнгын колхозниг» эхин хуудаһан дээрэ барлагдашоод, аржыжа байбал даа. Би өөрөгүй урмашажа, энэ тэрэ юумэ һар-шэрхэн бэшээд лэ, редакцида гүйжэ ерэхэб.

Эндэһээ эхи абажа, бэшэлгын амта таниһан би хойто хабарынь сэрэгэй альбанда татагдажа, дүрбэн жэл соо сэбхиингаа түрии соо халбагаа хэжэ ябахадаа, «На боевом посту» гэжэ Забайкалиин сэрэгэй округой газетэдэ тэмдэглэл, статья бэшэдэг байгааб. Хайшалжа, суглуулһан тэдэ юу хээнүүдни мүнөошье архив соомни ябадаг юм. Хаа яахан харахада, һонин байгша.

Хэжэнгэвэ ерэхэдэмни, нөөхил Бато Базарон газетын редактор зандаа байба. Энэ-тэрэ юумэ бэшээд лэ, Бато Базаровичтаа асардаг байхаб. Ажалда эндэ ороохо гэхэдэ, штадта хөёр хүн лэ байха.

Хожомынь Бато Базароной болиһон хойно, редакциин харюусалгата секретарь байһан Валентина Лысова миниие бэшэхэ дуратайе мэдэдэг байһан хадаа нэгэтэ телефоноор уриба гээшэ.

— Литсотрудникгай штат үгэбэ. Ороохол һаа, маргаангүй оро,—гэжэ тэрэ дүрэдхэба.

Иигэжэ 1958 оной июлиин 16-да газетын худэлмэрилэгшэ боложо ороһоор, мүнөө хүрэтэр ябанаб. Бато Базаронһоо түлхисэ абажа, журналистын мэргэжэлые наһанай хэрэг болгоһоноо би нэгэтэшье шаналдагүйб. Журналистын өрёо хүшэр ажал олон һайн юумэ үгөө юм даа!

Нэгэ иимэ ушар һанагдана. Тэрэл оной намар шатараар Россин финалда Ленинградта амжалтатай наадаад бусахадамни, Хэжэнгын һуургуулиин директор байһан Е. Б. Балтахиновай үүсхэлээр нуургуулида уулзалга болоо һэн. Эндэ Бато Базарон байлсаа. Уулзалгын түгэсхэлдэ олон асуудал табигдаа һааб даа. Бато Базарон юушьеб саарһан дээрэ бэшэхэдэл гэжэ һуугаа һэн.

Һүүлдэнь 1959 оной январиин 1-нэй газетын номорто харан гэнэймни, ажалай түрүүшүүлдэ зорюулгаа, Бато Базароной бэшэһэн дүрбэн мүртэй үреэлшүлэгүүд 4-дэхи нюурта барлагдашоод байгаа бэлэй. Тэдэнэ соонь намда зорюулагдаһан иимэ мүрнүүд байгаа агша һэн:

Шатарай нюусые
элирүүлжэ,
Шадал, бодолоо
нэмэһэн хүн.
Морин тэмээн хөёртой
һаа.

Монгол, Хитад руу
хиндэхэл һэм.

Эдэ мүрнүүд уулзалгын удэшэ мүндэлөө һэн ха гэжэл тухайлагшаб. Үнишье болонгүй, 1959 оной август соо Монголой шатарай федерациин уряалаар Улаан-Баатарай вокзал дээрэ буушоод байхадаа, Бато Базароной бадагай һүүлшын мүр толгой соомни элихэнээр сонностон: «энэ ёһоороо һаа, нохой-халхай, Хитадшье оролгон боложо магадгүй ха» гэһэн бодол түрэхэдэл гэжэ байгаа һэн...

Жара гаран онуудаар «Шэнэ Үдэ» (Хори) газетэдэ таһагые даагшаар минии ажаллажа байхада, гэнтэ Бато Базарон редакцида орожо ерээ бэлэй. Буряад хэлэн дээрэ газетэ гаргадаг байһан Абида Содномовтой тэрэ оршуулагшаар ажалладаг болоһон юм., Эндэ одоол хүн бээыень, онсо шанарнуудыень бага зэргэ мэдэхэ бологдоһон байха.

Ажалдаа оролдосотой, үгөөгүүр эртэ ерэхэ, һанагдаагүй һонин зүйлнүүдые ябууд дундаа хэлэхэ, зөлуузондо халдасатай, шог зугааша, заабари, һургаалшье хэлэхэ хүн гэжэ элирбэ.

Тэндэл бэе бэедээ дутэ болоһомнай нюултагүй. Нэгэтэ хабар һайндэрэй урда Бато Базарович элбэг зугаа дэлгэжэ һуутараа, Жанаев тухай поэмэ тухайгаа бага зэргэ дурдажа, тэрэнээ дүүргэхэ дутэлһэн тухайгаа ехэ баяртайгаар хэлэжэ һуугаа агша һэн.

80 наһа хүрэһэн үбгэд ябадаг ааб даа. Бато Базаровичай бэшэдэг ааб даа, ябахал һэн бээ. Тезд хайшан гэхэбши, хүн мүнхэ бэшэ... З

ОЛОНОЙ ХАБААДАЛГАҺАА

Физкультура ба спортын эдэбхитэдэй зүблөөн

Республикын физкультура болон спортын эдэбхитэдэй зүблөөн һаяхан болобо. Физкультура болон спортын талаар Буряадай АССР-эй гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ Г. Н. Манжуев 1986 оной дүнгүүд ба саашанхи зорилгонууд тухай элидхэл хэ.

— Мүнөө манай республика соо хэдэн зуугаад мянган хүн физкультура болон спорт эрхилнэ. Хото, худөөдэ спортын-эмхинүүдэй тоо ургаа. Һүүлэй жэлнүүдтэ худөөгэй районуудта физическэ культура болон спорт илангаяа үргэнөөр хүгжөөгдөө. Энэ талаар Прибайкалиин, Захааминай, Загарайн, Бэшүүрэй, Хэжэгын, Кабанскын районуудые дурдажа болоно. Захааминай районой спортын комитедэй түрүүлэгшэ К. Дареев илангаяа эдэбхитэйгээр хүдэлнэ. Эндэхи бүхы 9 ажахыда физическэ культура ба спорт үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэжэ байнхай. Худөө ажахын худэлмэрилэгшэдэй спартакиаданууд үнгэргэгдэжэ, тэдэнэй ажабайдалые улам һонирхолтой, удха түгэлдэр болгодог, ажал хэрэгыень эдэбхижүүлдэг байха юм.

Худөө нютагта физкультура болон спортые хүгжөөлгэдэ республикын худөөгэй зунай ба үбэлэй спортын нэгэдэхи нааданууд ехэ нүлөө үзүүлбэ. Зунай наадануудта — 1073, харин үбэлэй наадануудта 960 хүн хабаадаһан байна.

Гэхэтэй хамта Түнхэнэй, Хоринй, Хурамхаанай, Яруунын районуудта физкультура ба спорт үшөөл хангалтагүй һулаар хүгжөөгдэнэ гэжэ тэмдэглэлтэй.

Үнгэрэгшэ жэлдэ зарим спортсменүүднай яһала ехэ амжалта туйлаа. Тусхайлбал, хүнгэн атлетикээр улаасхоорондын классай спортын мастер Павел Яковлев СССР-эй үбэлэй чемпионадта хоёр алтан медальяар шагнагдаһан, Москвада болоһон һайхан хүсэлэй наадануудта 1500 метрэй зайда урилдахадаа, илаһан байха юм. Спортын мастер Валентин Дарханов Буряадай һүр харбагшад соohоо түрүүлэй СССР-эй арадуудай зунай IX Спартакиадын абсолютна чемпион боложо, улаасхоорондын классай спортын мастерай норматив дүүргээ. Андрей Пестерев дурэ буляалдалгын барилдаагаар залуушуулай дундаһаа СССР-эй чемпион болоһон, команда тоосоогоор Канадын Ньюфаундленд арал дээрэ үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ дэлхэйн Кубогта хүртэһэн байгаа.

Гэбэшье доодо шатын коллективүүдтэ физкультурын хүдэлмэри үшөөл муугаар явуулагдаһа, физкультура ба спорт эрхилхэ талаар олониитэ үргэнөөр хабаадуулагданагүй.

Зүгөөр һайн коллективүүд, эдэбхитэд бии. Һүүлэй жэлнүүдтэ БАМ-ай Буряадэй участогта физкультура болон спортые хүгжөөн нэбтэрүүлхэ талаар ехэ худэлмэри хэгдэһэн байна. Прибор бүтээлгын нэгэдэлэй бригадир, Ленинэй орденто Виктор Кунгуреев, локомотив-вагон заһабарилгын заводой слесарь Александр Бурцев, Загарайн районой Шэнэ-Бэрээнэй гол заводой худэлмэришэн Александр Чирков болон бусадые эдэбхитэдэй тоодо дурдалтай.

Мүнөө республика доторнай 102 соёлой-спортивна комплекс тоологдоно, тезд эдэнэй олонхид мүртэйгөөр худэлнэгүй. Манайда 129 мянган хүнэй үдэр бүри физкультура болон спорт эрхилхэ арга олгоһон стадионууд, залнууд, талмайнууд, түхеэрэлгэнүүд бии гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Зүгөөр спортын түхеэрэлгэнүүд, баазанууд, бассейнүүд хангалтагүй муугаар хэрэглэгдэнэ. Районуудта спортын инструкторнууд дуталдана. Спортын элдэб зүйлнүүдэй федерацинуудай худэлмэриие эдэбхижүүлхэ шухала. Олимпиин халаанай, Олимпиадада бэлдэлгын гурбан түб Буряад орондо байгуулагданхай, гэбэшье тэдэ ёһотой баазагүй байнаар.

Манай республикада хүүгэдэй спортын 45 һургуули бии, эндэ 300 гаран тренернүүд худэлдэг юм. Баргажанай, Кабанскын районуудай эдир санашадые һурган хүмүүжүүлдэг тренернүүдэй амжалтатай һайнаар ажалладаг байһые худөөгэй спортын үбэлэй нэгэдэхи нааданууд элирхэйлэн харуулба. Юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудта 539 физкультурын башанар худэлнэ. Эдэнэй дунда һайн худэлмэрилэгшэдшье бии, эдэбхигүй хүнүүдшье дайралдадаг. Жэшээнь, Кабанскын дунда һургуулида физкультурын багша нүхэр Жилин илангаяа һайнаар худэлнэ. Тэрэ һургуулидаа спортын элдэб зүйлөөр 9 секци эмхидхэжэ, хүбүүд, басагадые спортын элдэб зүйлнүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаадуулна. Һургуулинуудта физическэ культурын худэлмэриие һайжаруулха хэрэгтэй. Худөөгэй һургуулинууд спортивна түхеэрэлгэнүүдээр мууса хангагданхай.

Физкультурын кадрнуудые һурган бэлдэхэ асуудалда элидхэлшэ саашадаа тогтожо хэлэбэ. Хабаровскын, Омскын, мүн Москва болон Ленинград хотонуудай физкультурын институдта, Эрхүүгэй физкультурын техникумдэ 25—30 хүниие жэл бүри эльгээхэ аргатайбди, тезд сагай хүрэжэ ерэхэдэ, тиишэ һурахаяа ошохо хүнүүд олдохоёо болёод байдаг.

Политическэ-хүмүүжүүлгын худэлмэриие һайжаруулха, тренерэй хубинн жэшээгэй үүргэ нүлөөе дээшэлүүлхэ хэрэгтэй. Манайда ажалдаа үнэн сэхээр хандадаг, бэлигтэй бэрхэ тренернүүд олон. Тусхайлбал, РСФСР-эй габьяата тренернүүд В. Д. Домнин, Г. Б. Баймеев болон бусадые энэ талаар дурдажа болоно. Гэхэтэй хамта залуушуулые һурган хүмүүжүүлгын нэрэ хүндые бузарлаһан хүнүүдшье бии. Жэшээнь, Буряадай худөө ажахын институдай физическэ хүмүүжүүлгын кафедрын багша С. Д. Галсанов (велоспорт), «Трудовые резервы» бүлгэмэй ахалагша тренер Ф. Н. Махутов (дүрэ буляалдалгын барилдаан) худал хуурмаг дансануудаар ехэ мүнгэ үбэршэлһэнэйнгөө түлөө гэмээ амсажа, олон жэлээр эрхэеэ хаһагдаа.

Хүнэй бэеын элүүрые бэхижүүлгын, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгын эрхэ нүхэсэл болохо физкультура ба спортые олоной дунда үргэнөөр нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлхэ ажал ябуулга үшөөл һулаар табигданхай.

Агууехэ Октябриин 70 жэлэй ойн хүндэлэлдэ хаа хаанагүй физкультура болон спортые эдэбхижүүлхэ, хүгжөөхэ, элдэб зүйлнүүдээр спортын наадануудые үнгэргэхэ шухала гэжэ элидхэлшэ шүүмжэлхы удхатай элидхэлэйнгээ түгэсхэлдэ мэдүүлбэ.

«Урожай» бүлгэмэй областной советэй түрүүлэгшэ В. Е. Гармаев элидхэл түшаа түрүүгэй спортын нэрэ хүндые дээшэлүүлхэ, худөө нютагай хүн зониие спортын эдлэл хэрэгсэлнүүдээр хангалгые һайжаруулха асуудалнуудта дэлгэрэнгыгээр тогтоһон байгаа.

Физическэ культура болон спортын талаар городской комитедэй түрүүлэгшэ Ж. Д. Цыденов — доодо шатын коллективүүдтэ физкультура ба спортын худэлмэриин һулаар табигдажа байһан тухай, армиин албанда татагдаха залуушуулые бар хүсэтэйгөөр, түгэс бэлэдхэлтэйгээр хүмүүжүүлхэ тухай Буряадай АССР-эй Гэгээрэлэй министерствын инспектор В. И. Воропаев — залан хүтэлбэрилгын түб байгуулха тухай; Зүүн Сибириин технологическа институдай физическэ хүмүүжүүлгын кафедрын ахалагша багша, педагогикын эрдэмэй кандидат, спортын габьяата мастер К. С. Олзоев — хүмүүжүүлэгшэд эмхидхэлшэд ба түрэлхидэй үүргэ дүүргэдэг тренернүүдэй нэрэ хүндые дээшэлүүлхэ тухай; ВСГИК-гэй физическэ хүмүүжүүлгын кафедрые даагша В. В. Двоеглазов — кадрова политика, тренернүүдэй аттестаци, соёлой-спортын комплекснуудай хүтэлбэрилэгшэдые һургаха отделение энэ дээдэ һургуулида нээхэ тухай; хүүгэдэй спортын 8-дахи һургуулиин тренер Т. Н. Агафонова — городой тамаралгын бассейнэй худэлмэриие үндэһөөрнь һайжаруулха, түгэс бэлэдхэлтэй тренернүүдээр хангаха тухай асуудалнуудта дэлгэрэнгыгээр тогтоһон байха юм.

КПСС-эй обкомой пропаганда ба агитациин таһагые даагшын орлогшо Д. Б. Шагдуров зүблөөнэй худэлмэридэ хабаадажа, үгэ хэлэбэ.

1986 ондо нютэ-спортивна худэлмэри үргэнөөр ябуулхын түлөө социалис мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлһэнэйнь түлөө «Труд» бүлгэмэй областной советые республикын Министрнүүдэй Советдэй, профсоюзуудай Советдэй дамжуулгын Улаан тугаар, мүнгэн шангаар шагнаа. Худөөгэй районууд соohоо Захааминай рейон иимэ үндэр шагналда хүртэбэ. «Буревестник», «Трудовые резервы» бүлгэмүүд, Зэдын, Загарайн районууд удаадахи һууринуудые эзэлһэн байна.

ГТО-гой шэнэ комплекс нэбтэрүүлхэ талаар «Трудовые резервы» бүлгэмэйхид шалгарба. Райспорткомитедүүдэй дундаһаа Загарайн районой ГТО-гой значкистнууд эрхимлээ. ЛВРЗ-гэй спортклуб, Кабанскын болон Зэдын районууд хоёрдохи, гурбадахи һууринуудта гараба.

СССР-эй арадуудай зунай IX Спартакиадын дүнгүүдээр «Забайкалец» гэжэ спортклуб илажа, хрустальна кубогаар шагнагдаһан байна. Районуудай дундаһаа Загарайн район түрүүлээ. «Труд», «Буревестник» бүлгэмүүд, Ивалгын, Зэдын районууд шангай һууринуудые эзэлбэ. Эдиршүүлэй спортын нэгэдэхи наадануудай дүнгүүдээр «Спартагай» түлөөлэгшэд шалгарһан байха юм.

Зүблөөнэй түгэсхэлдэ физкультурын худэлмэрилэгшэдтэ, спортсменүүдтэ хүндэтэ нэрэ зэргэнүүд олгогдоо, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотанууд барюулагдаа.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

НЮТАГ НЮТАГАЙ ҺОНИН

ЭХЭНЭРНҮҮДЭЙ КОНФЕРЕНЦИ

Улаан-Удын Ленинэй орденто мяха-консервын комбинадай эхэнэрнүүд оронойнгоо социально-экономическа хүгжэлтэ хурдадхаха, гадаадын политика эдэбхижүүлхэ, КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар партиин хараалһан зорилгонуудые үнэн зүрхэнһөө дэмжэдэг юм.

Һаяхан эндэ эхэнэрнүүдэй конференци үнгэрбэ. Предприятиин профсоюзай комитедэй түрүүлэгшэ Т. С. Репина, ажалай болон дайнай ветеранууд Е. В. Ослина, Л. И. Симонова, З. А. Кушнарева, Социалис Ажалай Герой К. И. Филиппова, худэлмэрилэгшэ О. Нефедьева болон бусад конференци дээрэ үгэ хэлээ. Эхэнэрнүүд оронойнгоо ниитэ-политическэ ажабайдалда, эб найрамдалда зорюулагдаһан, дайн сэрэгтэ эсэргүү ба демократическа худэлөөнүүдтэ, уласхоорондын һаналаа нэгэдэлгын кампанинуудта эдэбхитэйгээр хабаадаха ёһотой гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглээ.

Эхэ хүндэ анхарал дээшэлүүлхэ, гэр бүлые бэхижүүлхэ хэрэгтэ нүлөө үзүүлхэ, залуушуулые хүмүүжүүлхэ, сүлөө саг һонирхолтойгоор үнгэргэхэ, ажаһуудал һайжаруулха хэрэгтэ эхэнэрнүүдэй оруулха хубита ехэ гэжэ эндэ хэлэгдэбэ.

Ажалай болон дайнай ветеран З. А. Кушнарева түрэл предприятиингаа 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ үйлэдбэри дээрэ 2 удэр худэлхэ тухай дурадхал суглаан дээрэ оруулба. Түрүү худэлмэрилэгшын энэ дурадхалые комбинадай эхэнэрнүүд һайшаан дэмжээ.

Удаань конференцидэ хабаадагшад эхэнэрнүүдэй совет һунгаба. Эхэнэрнүүдэй энэ шэнэ эмхи комбинадай партийна комитедэй, захиргаанай хүтэлбэри доро профсоюзай, комсомолой комитедүүдтэй суг ажалаа ябуулха болобо. Комбинадай заводуудта, цехүүд соо, байрын-коммунальна таһагта, мүн лэ эхэнэрнүүдэй совет байгуулха тухай шиидхэбэри абтаа.

Мяха-консервын комбинадай эхэнэрнүүдэй советэй түрүүлэгшээр мастер Р. М. Халяева, тэрэнэй орлогшоор — мастер Н. Н. Матвиенко, секретаряар — профкомой түрүүлэгшэ Т. И. Епиштна нэгэн дуугаар һунгагдаба.

Л. СИНЕГРИБОВ.

СТУДЕНТНЭР ТООСОБО

Зүүн Сибириин соёлой институдай студентнэрэй эрдэм шэнжэлгын болон зохёохы худэлмэринүүдэй 22-дохи конференци һаяхан болобо. Тус конференциин худэлмэри Агууехэ Октябриин 70 жэлэй ойдо, мүн ВЛКСМ-эй XX съезддэ зорюулагдаа. Конференцидэ хабаадагшад 26 секци болон хубаараад, 260 гаран элидхэл болон зохёохы худэлмэринүүдые шагнажа, зүбшэн хэлсэбэ. Эрхүүгэй, Шэтын, Якутскын соёл-гэгээрэлэй училищинуудай, Тувагай искусствын училищиин һурагшад, Монголой Арадай Республикын студентнүүд, мүн институдта заочноор һурадаг студентнүүд энэ конференцидэ урилгаар ерэжэ, эдэбхитэйгээр хабаадаа.

Өөһэдынгөө худэлмэри ниитын үзэмжэдэ табиһан олохон студентнүүдэй элидхэл, зохёохы худэлмэринүүд үндэр сэгнэлтэдэ хүртэбэ. Эндэ илангаяа С. Максимова, Л. Жамаганова, Н. Короткова, Монголой Арадай Республикын студентка Доржийн Шурантуяа гэгшэдэй худэлмэринүүд зүбшэн хэлсэлгэ дээрэ онсо шалгараа. Бүхыдөө 78 студент эрхим худэлмэриеэ конференцидэ асарһанайнгаа түлөө Худэлэлэй грамотануудаар, дурасхаалта бэлэгүүдээр шагнагдаба.

Студентнэрэй энэ конференциин дүнгүүд эрдэм шэнжэлгын худэлмэринүүдэй нилээд һуганые бодотоор гэршэлбэ гээшэ. Институдай доцент Г. К. Олзоева, доцентын үүргые дүүргэгшэ А. З. Хамарханов гэгшэдэй хүтэлбэрилһэн социологиин секци дээрэ, мүн доцентнүүд Р. Б. Ажеева, Р. А. Модогоева гэгшэдэй хүтэлбэрилһэн «Библиографическа худэлмэриин арга боломжонууд» гэһэн секци дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн элидхэлнүүд илангаяа һонирхолтой, шэнжэлэлгын гүнзэгы удхатай байгаа. Институдай багшанарай эрдэм шэнжэлгын худэлмэри һайнаар эмхидхэһэнэй, конференциин нэгэдэхи шатада һайн худэлмэринүүдые ёһотоор шэлэһэнэй ашаар нимэ амжалта туйлагдаба гээшэ.

Л. ДАМПИЛОВА.

СОЁЛ БА АЖАБАЙДАЛ

НОМОЙ УЛАСХООРОНДЫН ЯАРМАГТА БЭЛДЭНЭ

Энэ выставкэ-яармаг сентябриин 8-һаа 14 хүрэтэр үнгэргэгдэхэ. Гэбэшье СССР-эй Госкомиздат Авторска эрхэнүүдэй талаар бүхэсоюзна агентство болон «Улаасхоорондын ном» гэжэ гадаадын худалдаа наймаанай нэгэдэлтэй хамта бэлэдхэлэй олохон хэмжээ ябуулгануудые үнгэргөө. Мүнөө үедэ эмхидхэлэй худэлмэри эдэбхитэйгээр ябуулагдана. Номой хуралдаа эмхидхэгшэдэй һанамжын ёһоор, Москвагай номой уласхоорондын выставкэ-яармаг (ММКВЯ-87) болбол соёлой талаар холбоо барисаа хүгжөөлгэдэ түлхисэ үгэхэ үзэгдэл, Хельсинкэдэхи Түгэсхэлэй актын соёлой ба түүхын талаар гол бодолнуудые бэелүүлгэдэ шухала алхам болохо ёһотой.

1987 оной выставкэ-яармагай гол зорилгонууд ямар бэ? Хэд тэрэнэй хабаадагшад байхаар хараалагданаб? Тэрэнэй онсо шэнжэнь юун болоноб? АПН-эй корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө, Москвагай номой уласхоорондын выставкэ-яармагай генеральна директор Владислав Георгиевич Шевченко энээн тухай хэлэһэн байна.

— Дэлхэй дээрэ соёлой талаар харилсаа холбоо бүхы хэмжэгэгээр хүгжөөлгэдэ туһа нэмэри хэхэ гээшэ Москвагай номой яармагай гол зорилго байһан зандаа. Номой хэрэгэй олохон мэргэжэлтэдэй һанамжын ёһоор, Москвада үнгэргэгдэдэг выставкэ-яармагууд хэблэлэй болон номой худалдаа наймаанай фирмэнүүдэй ажал ябуулгада ехэ үйлэ хэрэг болоһон байна. Жэшээлбэл, 1985 оной выставкэ-яармагта 100 оронһоо 3300 фирмэ продукцияа харуулһан байгаа. Тиихэдэ Москвада 7800 хэлсэн баталагдаһан юм. Яармаг болбол бүхы түби дэлхэйн хэблэлэй худэлмэрилэгшэд болон ном дэлгэрүүлэн тараагшадай олон талын ба хоёр талын олон тоото уулзалгануудай газар болонхой.

Мүнөө жэлдэ иимэ уулзалгануудай тоо олошорхо гэжэ эмхидхэгшэд тоолоно. США-һаа, Великобританиһаа, Франциһаа, ФРГ-һээ болон Японһоо ерэһэн манай партнернуудтай социалис оронуудай ба хүгжэжэ байгаа гүрэнүүдтэй хэблэлэй худэлмэрилэгшэд уулзажа хөөрэлдэхэдөө, шухала дүнгүүд туйлагдаха аабза гэжэ хүлеэгдэнэ.

ООН, ЮНЕСКО, Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Совет болон уласхоорондын бусад эмхи зургаануудай зүгһөө выставкэдэ ехэ анхаралай хандуулагдадаг байһаниинь Москвагай яармагай онсо илгаануудай нэгэниинь болоно. Тэдэ эмхинүүд жэл бүри өөһэдынгөө номуудые тэндэ табидаг. Москвагай номой уласхоорондын выставкэ-яармагай ехэ нэрэ хүндэтэй байһаниинь ном хэблэхэ хэрэг хүгжөөлгэдэ манай ороной аша габьяае мэдэрэлгын жэшээнүүдэй нэгэниинь болоно. ЮНЕСКО-гэй мэдээнүүдэй ёһоор, манай орон барлан гаргагдадаг номой продукциин хэмжээнэй ёһоор дэлхэй дээрэ хэдэн арбан жэл түрүү һуури эзэлжэ ябана. Дэлхэйн библиотекэдэ нэмээгдэдэг зургаадахи ном бүхэн манда хэблэгдэдэг. 200 гаран хэблэл 80 мянга гаран ном ба брошюра 2 миллиардһаа дээшэ хэнэгээр жэл бүри барлан гаргадаг. 150 хэлэн дээрэ номууд хэблэгдэдэг.

Гадаадын литература хэблэлээр бидэ түрүү һуури эзэлнэбди. Мүнөө үедэ жэл бүри 100 гаран гүрэнэй гадаадын авторнуудай 2000 гаран ном дүн хамта 160 гаран миллион хэнэгээр гаргадана. Великобритани, США, Франци, Япон гүрэнүүдтэй сасуулжа үзөө һаа, эжэнь хэдэн дахин ехэ.

Гэхэ зуура гадаадын оронуудта совет авторнуудай зохёолнууд олоор хэблэгдэнэ, улам мэдээжэ болоно. 140 гүрэндэ 50 гаран хэлэн дээрэ тэдэнэр хэблэгдэдэг.

87 оной выставкэ-яармаг Агууехэ Октябриин социалис ревлюциин 70 жэлэй ойн жэлдэ үнгэргэгдэнэ. Энээнтэй хамта анха түрүүшын социалис гүрэнэй тогтонижолго, мүнөө үедэ манай обществын урда табигдажа байгаа шиидхэгдээгүй асуудалнууд тухай хөөрэһэн номуудые харуулалгада экспозициин совет бүлэгэй онсо анхарал хандуулагдаха байна.

«Ном болон техническэ дэбжэлтэ» гэһэн темээр үнгэргэдхэ уласхоорондын. тусхай экспозицида манай ба гадаадын хэблэгшэд хабаадаха. Түрүү техникэ болон технологёор, тоншолон хэлэбэл, робототехникээр, электроникоор, машина бүтээлгээр тусхай литература выставкэдэ табигдаха.

«Минии дуратай номой герой» гэһэн темэдэ, хүүгэдэй зурагай уласхоорондын конкурс урдынхидал мэтэ үнгэргэгдэхөөр түсэблэгдэнхэй. ММКВЯ-87-гой павильонуудта, мүн тэрэшэлэн Хүүгэдэй номой байшанда хүүгэдэй зурагууд дэлгэгдэхэ.

Москвагай яармагай соёлой программа элдэб янзын, һонирхолтой байхаар, хүлеэгдэнэ. Яармагта хабаадагшад, айлшад эрдэм ухаанай мэдээжэ ажал ябуулагшадтай, искусствын уран бэлигтэнтэй уулзаха, театрнуудаар, музейнүүдээр, зохёохы ажалтанай холбоонуудаар, хэблэлнүүдээр ябаха.

Яармагта хабаадаһан бүхы хүнүүдэй ажаллахада, хөөрэлдөөнүүдые хэхэдэ таарамжатай эрхэ, байдал байгуулхын тулада выставкэ-яармагые эмхидхэгшэд бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэ юм,— гэжэ В. Г. Шевченко хэлээ һэн.

(АПН).

Британиин олтирогууд дээрэ совет часнуудые һайн мэдэдэг. Ганса үнгэрһэн жэлдэ энэдэ хэдэн зуугаад мянган час худалдагдаа. Совет часнууд «Секонда» гэһэн тэмдэгтэйгээр худалдагдадаг. 1966 ондо байгуулагдаһан «Секонда» фирмэ часай механизмуудые, болон часнуудые худалдан абадаг, орондонь часай циферблядуудай тусхай шэрэ эльгээдэг. Фирмэ Советскэ Союзтай харилсаа холбоогоо үргэдхэхые эрмэлэздэг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Лестердэхи худалдаа наймаанай түбтэ.

ТАСС-ай фотохроника.

ӨӨҺЭДЫНГӨӨ ХҮСӨӨР

Захааминай районой һуурин, тосхонуудта ажаһуугшад бүрын гэрнүүдые, соёлой болон хүн зоной хэрэгтэй зүйлэмжэ тавигалгын байшангуудые өөһэдынгөө хүсөөр баридаг болоноб. Арадай депутадуудай районно болон нютагай Советүүдэй, мүн һуурин, тосхонуудта эмхидхэгдэһэн барилгын советүүдэй хүсэ шэнэ онол аргаар барилга тухай үүсхэл гаргаһан байна.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада район дотор 387, мүн гэрһэн жэлдэ 79 байрын гэрнүүд баригдажа, ашаглалгада үгтөө. Ерэхэ жэлнүүдтэ Цахир, Санага, Үлэнтэ, Нурта нютагуудта һургуулинууд, хүүгэдэй саадууд, спортын залнууд, баригдахаар хараалагана.

Дүтэлүүрэй совхозой Үлэнтэ һуринда эхин классуудай һургуули һаяхан нээгдэбэ. Энэ һургуулиин байшанине ажалаг болон дайнай ветеран, пенсионер А. П. Дылыковэй хүтэлбэрэ доро модошо дархашуул бодхоогоо. Һургуулиин байшан барилгада, дотор талын хүдэлмэри хэлгэдэ энэ һуринай хүн зон ажалайнгаа һүүлээр, мүн амаралтынгаа үдэрнүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаадажа, богони болзор соо ашаглалгада тушаба.

Эхин классуудай һурагшад мүнөө уужам, һаруул классуудта соо хэшээлнүүдээ үнгэргэнэ. Һайн дураараа һургуулиин байшан бодхоогшод үхибүүдтэ уужам һаруул спортын зал бэлэдхэй. Һургуулинь үнаар дулаасуулагдана.

С. ВАСИЛЬЕВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Ажалаг рилга дээрэхи мүрысөөн» — Г. Кибалов түрүү бэшэг. КПСС-эй XXVII съездэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө — материалнуудай суглуулбари. «Эмхидхэгдэнэ найдабари, эрилтэ» — С. Бадмаев. Славскиин статья. Ургаг... «Полиһоо саһанай хайлаг...да» — А. Куклинай статья. «Тоогоороо бэшэ, шадабари...раа» — суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Ажалаг...үрыень дээшэлүүлхэ» — В. Г...ловой статья. «Хяатын...урдын газар дээрэ» — И. Ив...новай статья. КПСС-эй обкомой пленумэй зүбшэн хэлсэлгэдэ. «Забайкальска...литка тухай үшөө...» — Г. Кибалов...й статья. «Правда Бурятии» газетэдэ хэрхэ...

Гурбадахи хуудаһанда. «...билган шэнэдхэлгын...шын алхамууд» — Бурят АССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын 1987 оной 1 кварталай гүрэнэй...дые бэелүүлгэ тухай» — Бурятай АССР-эй ЦСУ-гай ...риал.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «...ществодо, өөртөө. «Али...дашье аша туһатай». «Амжалтын хоёр арга...сэл» — С. Атутовай тэмдэг... Футбол. «Сэлэнгэ» — ...мотив» — 2:0 — А. Кар...тэмдэглэл. ТАСС-ай корреспондентнүүдэй хилын...һаа эльгэзэһэн мэдээсэ...дэй суглуулбари.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММ...

Москва. 8.00 — Утренняя зарядка. Мультфильм. Хитрый... 8.30 — Время. 9.15 — Вне...челиин абяан зэдэлэ... «Парни на обочине» — ...һайханай фильм. 1-дэхи сери...(Англи). 10.35 — «Уэлбурн...ангуудай гүлгэд тухай». ...— Баримтата фильм. 11...Шэнэ һонин (11.40 хүрэ...17.00 — Шэнэ һонин. 17...Баримтата фильм. Улаан-...18.00 — «Байгалай үмэнхэ...зар дээрэ». 18.45 — Байг...

Москва. 19.15 — Мүнөө ...ба литература. 19.45 — ...нөөдэр — түби дэлхэй...20.00 — Баримтата ...21.00 — «Парни на обочи...— 4 серитэй уран ...фильм. 1-дэхи сери. (Анг...22.00 — Время. 22.35 — «С...болон США-гай журна...нарай теле-хүүргэ. 23.0...«Мүнөөдэр — түби дэлхэй д...рэ». 24.00 — С. Шакар...джазова найруулганууд. ...— Эб найрамдалай түлөө ...лосипедээр үрилдэлга.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММ...

Москва. 9.00 — Утренняя ...гимнастика. 9.15 — Баримт...фильм. 9.35, 10.40 — Байг...шэнжэлгэ. 9.55 — Баримт...фильм. 10.10, 14.45 — Ф...цуз хэлэн. 11.00 — С. Гу...кын шүлэгүүд. 11.35, 17.40...Информатикын болон то...тодорхойлхо техникын ...һуури. 12.05 — «Ород ...13.10 — «Пятно» — уран ...най фильм. 15.15 — Шэнэ ...нин. 15.20 — Гоё ...һураха. 18.00 — «Хүхюун ...нууд». 18.45 — Ф. Шопен...мазурканууд. Улаан-Удэ. ...— «Барилгашан» гэһэн ...грамма. 20.00 — Сонсоно...нууд. 20.10 — «Энээнии ...бүхэн мэдэхэ эзэргэгэй...— Шэнэ һонин (бурят...20.45 — Мультфильм. «Мо...21.00 — «Амгалан нойрсо...багашуул!». 21.20 — Футбол...шэнжэлэл. 22.00 — Бри...22.35 — КВН-87.

Сагай үлэрин

МҮНӨӨДЭР республикан зарим нютагуудта шинэ ...тон орохо. Баруун-хойноо...һулаханаар һалхилха. Хой...районуудта 2—7, бусад нютагуудта 9—14 градус дулаан ...лохоор хүлеэгдэнэ.

УЛААН-УДЭДЭ шинэ ...тон ехэ орохогүй. Баруун-хойноо һулаханаар һалхилха, 9—11 градус дулаан ...хо.

Үглеедэр, нүгеедэр гол ...лэб шинэ нойтон орохогүй. Баруун-хойноо һулаханаар ...һалхилха.

Редакторай орлогшо

Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

«СПАРТАГАЙХИД» — ЭРХИМ

Железнодорожно техникумэй спортын зал соо эхэнэрнүүдэй дунда баскетболоор республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн дүүрэбэ.

Үнгэрэгшэ жэлэй чемпион «Труд» бүлгэмэй команда һанаһанда хүрэжэ наадабагүй. Юуб гэхэдэ, эдэнэр байгша оной наадануудта үүлзалга бүхэнөө ахир муугаар үнгэргэһэн «Буревестник» командые диилэхэл шадалтай байба бшуу. Эндэһээ тобшолол хэхэдэ, «Труд», «Буревестник» бүлгэмүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, тренернүүд яахадаа иимэ доройтоһон байдалда орохо тухайдаа зүб тобшолол хэхэ бэээ гэжэ һанагдана.

Түгэсхэлэй наадан дээрэ 3—4-дэхи һуури эзэлхын түлөө үнэргэгдэһэн нааданда Каменскын, Северобайкальскын команданууд үүлзаһан байна. Эндэ эдир басагад шадамар бэрхэ спортсменүүд боложо ябаһанаа харуулжа шадаа гэжэ тэмдэглэе. Тиигэжэ Каменскын спортын һургуулиин команда Северобайкальск хотын спортсменүүдые 49:47 гэһэн тоотойгоор шүүжэ, гурбадахи һуури эзэлбэ.

«Забайкалец» клубай, «Спартак» бүлгэмэй спортсменүүд түгэсхэлэй нааданда хабаадаба. Үнгэрэгшэ жэлдэ хоёрдохи һуурида гараһан «Спартагай» баскетболистнууд «Забайкалец» клубта нааданай эхин шатада шүүгдэнэн харюугаа абаха гэжэ оролдоо. Командын тренер Виктор Усольцев үүлзалгын эхинһээ бүхы хүсэ шадал, эмхидхэлээ элсүүлжэ шадаа. Тиигэжэ эдэнэр авиазаводой командые 54—51 гэһэн тоотойгоор илажа, республикын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

Бүхы үүлзалгануудай дүн гаргахада, «Труд» бүлгэмэй добтологшо Галина Караваева аяар 103 очко абажа, эрхимлэбэ. «Спартагай», «Забайкалец» клубай командануудай гэшүүд 96—80 очконуудые командануудта асарһан байба. «Эрхим хамгаалагша», «Эрхим добтологшо» гэһэн нэрэ зэргэдэ «Забайкалец» клубай Татьяна Мамонтова, «Спартагай» Анна Федорова гэгшэд хүртэһэн байна.

Республикын шэнэ чемпион — «Спартак» командын гэшүүд болон удаадахи хоёр һуури эзэлһэн команда, спортсменүүд республикын Физкультура болон спортын талаар Гүрэнэй комитедэй дамжуулгын кубок, грамотануудаар шагнагдаба.

Н. ИВАНОВ.

ХИЛЫН СААНАҺАА

• ТАСС • АПН •

Г. КОЛИИН МЭДҮҮЛГЭ

БОННН. Буу зэбсэгүүдые хуряалгын асуудалнуудаар ФРГ-гэй канцлер Гельмут Коль правительственна мэдүүлгэ хэхэдээ, Европодо дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ракетэнүүдые, оперативно-тактическа ракетэнүүдые усадхаха тухай совет дурадхал тушаа Бонной эсэсэй хараа бодол найруулан тодорхойлжо шадабагүй. Канцлерай хэлэһэнэй ёһоор, буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар хөөрэлдөөнэй «заһарай дүнгые» тэрэ мэдүүлгэ соогоо согсолбо.

«Эб найрамдал хангаха, дайн дажар болюулха гэжэ Бонной хүсэжэ байһан тухай», «Бага хэмжээнэй буу зэбсэгтэйгээр амгалан байдал хангаха тухай», «Буу зэбсэгүүдые хуряаха болон зэбэг хэрэгсэлнүүдые хинаха талаар СССР-тэй, тэрэнэй союзнигуудтай харилсаа холбоо үргэнөөр тогтоохо хүсэлэнтэй байһан тухай» правительствын толгойлогшо юрэнхы дээрэнь ехэ юумэ шашаһан, шалиһан байгаа. Гэбэшье буу зэбсэгүүдые хуряалгын асуудалнуудта Бонной зүрюу харшаар, залан шууд бэшээр хандадаг байһаниинь кащлерай правительственна мэдүүлгэ соohоо элирнэ. Гансал Европодо инимэ түхэлэй ракетэнүүдые усадхалга «буу зэбсэгүүдые хуряаха хэрэг хиналгые түбэг бэрхэшээлдэ оруулха бэшэ аа гү» гэжэ тэрэ баталба.

АМЕРИКАН-ЯПОН ЗҮРИШЭЛДӨӨНҮҮД

ВАШИНГТОН. Японой премьер-министрые хэды хүндэмүүшэ халуунаар угтаашье һаань, американ-япон хёмороо зүришэлдөөнүүдые һуларуулжа шадабагүй. Хоёр ороной хоорондохи худалдаа наймаанай тэнсүүрнин таарамжагүй байһан тухай асуудалые захиргаан шиидхэхэ «уялгатай» гэжэ Рейган тэмдэглэхэ зуураа, худалдаа наймаанай талаар Токио зарим тэды буултануудые хэхэ аабза гэжэ Вашингтон хүлеэнэ гэжэ ойлгуулхые оролдоhон байгаа. Тиихэдээ Накасонэ хадаа Холбоото Штадуудай «үнэн нүхэр» юм гэжэ һаймһарба.

Япондоо газаашань гаргажа худалдагдадаг зарим эд бараанда, эдлэл хэрэгсэлнүүдтэ Вашингтоной 100 процент нэмэлтэ үнэ с